

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Právní prostředí a ekonomický rozvoj balkánských zemí

Legal Environment and Economic Development of the Balkan Countries

Student: Marie Hajdušková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michaela Tichá, Ph.D.

Ostrava 2015

Zadání bakalářské práce

Student:

Marie Hajdušková

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Právní prostředí a ekonomický rozvoj balkánských zemí
Legal Environment and Economic Development of the Balkan Countries

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Právní prostředí a ekonomický rozvoj v teoretické a empirické literatuře
3. Ekonomický rozvoj a přístup k vlastnickým právům v kontextu ekonomického vývoje balkánských zemí
4. Vztah právního rámce a ekonomického rozvoje balkánských zemí
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DINELLO, Natalia and Vladimir POPOV. *Political Institutions and Development: Failed Expectations and Renewed Hopes*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2007. ISBN 978-18-472-0224-6.

GLENNY, Misha. *Balkán 1804–1999: nacionalismus, válka a velmoci*. Praha: Jiří Buchal-BB art, 2003. ISBN 80-7257-9762.

PARKER, David and David SAAL, eds. *International Handbook on Privatization*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2003. ISBN 18-406-4613-6.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

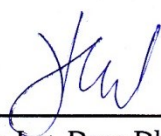
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Michaela Tichá, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne ..5.5.2015...

.....*Hajdušková*.....

Marie Hajdušková

Ráda bych poděkovala Ing. Michaelé Tiché, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce, řadu cenných rad, připomínek a v neposlední řadě za ochotu, s jakou mi pomáhala při vypracování práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Právní prostředí a ekonomický rozvoj v teoretické a empirické literatuře.....	7
2.1 Ekonomický rozvoj.....	7
2.2 Instituce	7
2.3 Pojetí institucí v nové institucionální ekonomii	8
2.4 Demokratické zřízení a právní stát	10
2.5 Ekonomická výkonnost a instituce	12
2.6 Stát a právo	14
2.7 Vlastnická práva	15
3. Ekonomický rozvoj a přístup k vlastnickým právům v kontextu ekonomického vývoje balkánských zemí	19
3.1 Historický vývoj	19
3.2 Období transformace	23
3.3 Privatizace	24
3.3.1 Albánie	26
3.3.2 Bulharsko	27
3.3.3 Rumunsko.....	27
3.3.4 Hodnocení malé a velké privatizace.....	28
3.3.5 Řecko.....	30
4. Vztah právního rámce a ekonomického rozvoje balkánských zemí.....	33
4.1 HDP na obyvatele v paritě kupní síly	33
4.2 Tempo růstu reálného HDP	34
4.3 Index lidského rozvoje (HDI).....	35
4.4 Indexy právního prostředí.....	37
4.5 Vztah ekonomického rozvoje a právního prostředí	41

4.6	Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu	43
5.	Závěr	47
	Seznam použité literatury	50
	Seznam zkratk	55
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1. Úvod

Většina zemí Balkánského poloostrova se po druhé světové válce dostala pod sovětský vliv. V zemích byly zaváděny komunistické režimy, tudíž právní prostředí a zejména vlastnické vztahy byly do určité míry deformovány. Po dlouhých letech totalitních režimů prošly země transformací ekonomik z centrálně plánovaných systémů na tržní ekonomiky. Poté se začalo formovat právní prostředí, které by zaručovalo ochranu vlastnických práv, dále demokratické režimy založené na svobodě a také vhodný institucionální rámec ekonomiky. Právě institucionální prostředí může být jednou z příčin výrazně ovlivňujících ekonomický rozvoj. Institucionální faktory jsou velmi rozsáhlým okruhem, vyvíjely se spolu se společností, procházely dlouhou evolucí a i v současné době jsou zájmem zkoumání odborné veřejnosti. Dlouhou dobu před příchodem takzvaných institucionalistů však byly institucionální faktory ekonomy opomíjeny. Mezi instituce lze zařadit jak komplexní právní rámec ekonomiky, tak instituce politické, pod kterými je možno si představit problematiku vlastnických práv či formu vlády.

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení vztahu právního rámce a ekonomického rozvoje vybraných balkánských zemí. Práce je zaměřena na balkánské země, z nichž byly vybrány Albánie, Bulharsko, Rumunsko a Řecko. Albánii, Bulharsko a Rumunsko lze zařadit mezi postsocialistické státy Balkánu, ve kterých byl po druhé světové válce nastolen komunistický režim. V čele každé z těchto zemí stál po dlouhou dobu jeden vůdce. Ačkoli Řecko nebývá oficiálně zahrnováno do socialistického bloku, bylo vybráno kvůli typickému silnému vlivu státu, levicové vlády a uplatňování intervencionistického přístupu.

Autor se bude v práci snažit získat odpovědi k otázkám, zda kvalita právních institucí či celého právního rámce souvisí s ekonomickým rozvojem a ekonomickou výkonností, či jakou roli hraje právní rámec v rozvoji jednotlivých zemí. Na základě platnosti Coaseho teorému, kdy dobře vymezená a chráněná vlastnická práva vedou k nižším transakčním nákladům, tím pádem dochází k podpoře investic, byla stanovena hypotéza. Ta zní, že fungující a kvalitní právní instituce v dané zemi vedou k vyššímu ekonomickému rozvoji.

Práce je kromě úvodu a závěru strukturována do tří hlavních kapitol, které odpovídají cíli práce, přičemž každá z nich je dále členěna na několik podkapitol. V první kapitole jsou popsána teoretická východiska právního prostředí a ekonomického rozvoje. Nejprve je definován ekonomický rozvoj, jenž je ovlivňován institucionálním prostředím a samotnými

institucemi, které jsou v kapitole následně popsány. Instituce jsou nesporně klíčovým předpokladem pro existenci a správné fungování trhů práce a kapitálu. Prošly dlouhým vývojem a v práci je tak zohledněno pojetí institucí jak ve staré, tak i v nové institucionální ekonomii. Na rozdělení institucí plynule navazuje přiblížení demokratického zřízení, jakožto jednoho z hlavních cílů ekonomického rozvoje západních společností. Dále kapitola obsahuje část, která je věnována ekonomické výkonnosti a institucím, kde je na problematiku nahlíženo také z empirického hlediska. Na závěr první kapitoly je přiblížena oblast práva se zaměřením na vlastnická práva, která patří mezi jednu z nejdůležitějších institucí pro ekonomii.

Druhá kapitola obsahuje popis historického vývoje vybraných balkánských zemí od konce druhé světové války. Nedílnou součástí historicko-ekonomického vývoje balkánských zemí je proces transformace a následné privatizace, proto je další část kapitoly zaměřena právě na tuto oblast. Nejprve je převod majetku popsán teoreticky, poté je přiblížen proces privatizace ve všech vybraných zemích. Dále je v kapitole provedena komparace pokroku v přechodu na tržní ekonomiky na základě jednotlivých ukazatelů přechodu ekonomik.

Ve třetí kapitole jsou vybrané země navzájem srovnávány pomocí řady ukazatelů. Patří mezi ně HDP na obyvatele v paritě kupní síly, dále, jako zástupce ekonomické výkonnosti, tempo růstu reálného HDP na obyvatele. Jelikož na výkon ekonomiky mají vliv i lidé a jejich schopnosti, je zde zahrnut i index lidského rozvoje (HDI). Poté jsou země komparovány na základě ukazatelů institucionální kvality, pomocí nichž je dále sledován vztah mezi ekonomickým rozvojem a právním prostředím. Z těchto indexů byl následně vybrán ukazatel znázorňující kvalitu právního řádu a spolu s HDP na obyvatele utvořil základ pro korelační analýzu. Ta hodnotí vztah mezi sledovanými proměnnými a představuje poslední část třetí kapitoly.

K použitým metodám je možno zařadit deskriptivní analýzu, pomocí níž je popsán historický vývoj zemí. Pro srovnání dosažených výsledků v jednotlivých státech byla v práci použita metoda komparativní analýzy. Ke zkoumání vztahu dvou vybraných proměnných poté byla aplikována korelační analýza.

Deskriptivní, komparativní a korelační analýza vychází z dat Světové banky, Evropské banky pro obnovu a rozvoj, Human Development Reports a databázi Privatization Barometer.

2. Právní prostředí a ekonomický rozvoj v teoretické a empirické literatuře

2.1 Ekonomický rozvoj

Ekonomickým rozvojem se ekonomové zabývali již v 18. – 19. století a v současnosti je na pojem nahlíženo z několika pohledů. Varadzin a kol. (2004, s. 37) tvrdí, že ekonomický rozvoj lze chápat jako „vývoj kvalitativních momentů a konkrétních historických forem ekonomického systému“. Slovo „kvalitativních“ zde hraje důležitou roli, protože kvantitativními aspekty se zabývá ekonomický růst. Z teoretického hlediska je ekonomický rozvoj použitím obecných vývojových teorií v oblasti ekonomického života. Stěžejní myšlenkou v přístupu k ekonomickému rozvoji je názor, že hlavní funkcí ekonomického rozvoje je uspokojování rostoucích lidských potřeb. Pod pojmem ekonomický rozvoj je také možno si představit uspořádání jednotlivých ekonomických mechanismů a pozorování jejich změn (Varadzin, 2004). Ústředním tématem ekonomického rozvoje je vysvětlit vývoj ekonomických a politických hledisek, vytvářejících ekonomické prostředí, které vyvolává zvýšení produktivity (North, 1991).

Od dob Adama Smithe, kdy byl popsán základní přístup k ekonomickému rozvoji, existuje množství pojetí, z nichž v současnosti převažuje představa ekonomického rozvoje jako důsledku expanze kapitálu. Mezi rozšířené se dále řadí koncepce rozvoje z pohledu sociálního, hovořícím o pojetí školy lidského kapitálu. Disciplínu, která s těmito odlišnými teoretickými přístupy pracuje, nazýváme tzv. evoluční ekonomii (Varadzin, 2004).

Ekonomický rozvoj je ovlivňován institucionálním prostředím, neboť vývoj společnosti probíhá právě pomocí vývoje institucí. Přičemž se předpokládá, že tyto instituce je možno měnit, protože jsou výtvorem člověka. Institucionální faktory ovlivňující ekonomický rozvoj můžeme chápat jako souhrn obecných, sociálních a psychologických, politických a ekonomických aspektů, které slouží k popisu temp růstu jednotlivých zemí. Tyto faktory taktéž mohou pomoci charakterizovat důvody rozdílů mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi (Žák a Vymětal, 2005, Liška, Sluková a Volejníková, 2011).

2.2 Instituce

Holman (1999) říká, že se zájem o samotné instituce začal objevovat již od 90. let 19. století. Jako první se pojem pokusil vysvětlit představitel německé historické školy Gustav von Schmoller, podle nějž jsou instituce souborem formálních a neformálních pravidel, pravidla

života skupiny lidí, která mají jistý účel a ovlivňují chování této skupiny. Na německou historickou školu navázala institucionální ekonomie.

Ve staré institucionální ekonomii rozlišujeme dvě odlišná pojetí chápání institucí. První z nich, sociálně psychologické pojetí, vychází z myšlenek Veblena, který vymezil instituce jako souhrn zvykového myšlení a konvenčního chování. Základem tohoto chování je sociální psychologie a je historicky proměnné. Commonsovo právní pojetí hovoří o institucích ve smyslu právně uznaných zvyků, které vyplynuly z chování lidí (Holman, 1999, Liška, Sluková, Volejníková, 2011).

Jako různá sociální pravidla definoval instituce v nové institucionální ekonomii ve 20. století britský profesor obchodních studií Geoffrey M. Hodgson (Liška, Sluková, Volejníková, 2011). North (1994) tvrdí, že instituce byly vytvořeny lidskou bytostí k vytváření pořádku. Postupem času byl pojem popsán velkou spoustou autorů, a to například jako uznávané formy chování, pravidla či společenské uspořádání, pravidla hry ve společnosti (North, 1991).

Účelem institucí je sloužit rozvoji lidského života a řídit individuální chování v očekávaném směru (Mlčoch, 2005). Vnášejí také řád do společnosti, poskytují motivační strukturu ekonomiky a utváří směr ekonomických změn k růstu, stagnaci, či úpadku (North, 1991). Podle Světové banky instituce plní tři základní funkce. Jako první slouží k přenášení informací o tržních podmínkách, účastnících na trhu a zboží. Dále ovlivňují konkurenci na trzích a v neposlední řadě mají vymezovat a vynucovat vlastnická práva a smlouvy (Breinek, 2006).

2.3 Pojetí institucí v nové institucionální ekonomii

Od 60. let 20. století se rozvíjela nová institucionální ekonomie, kdy vznikla potřeba zkoumání institucí (Holman, 1999). Americký ekonom Douglass Cecil North dělí ve svých dílech instituce na formální a neformální. Pojem formální instituce lze chápat jako instituce, které mají zákonnou podobu, jejich prosazování a dodržování je prováděno prostřednictvím státu. Jsou uměle vytvořeny a mění se poměrně rychle. Lze si pod nimi představit kompletní právní rámec ekonomiky, tedy například právo občanské, trestní nebo smluvní (North, 1994, Mlčoch, 2005).

Nedílnou součástí formálních institucí jsou instituce ekonomické, jako vymezení vlastnických práv a existence trhů, které ovlivňují ekonomické podněty ve společnosti. Ekonomické instituce slouží k efektivní alokaci zdrojů a stanovení ziskových subjektů (Breinek, 2006).

Vymezují také investice do lidského a fyzického kapitálu, do organizace či technologií a pomáhají tak vytvářet systém ekonomického výstupu a růstový potenciál ekonomiky. Rozdíly v oblasti ekonomických institucí jsou považovány za jeden z hlavních důvodů rozdílných temp hospodářského růstu zemí (Mlčoch, 2005, Breinek, 2006).

Mezi formální instituce se dále řadí instituce politické, které zahrnují formu vlády, volební systém, ústavu, zákony, vyhlášky, organizační řády, kolektivní smlouvy a další. Díky existenci politických institucí je jednotlivým subjektům přiřazována politická moc a síla, ovlivňující ekonomický výstup a vývoj těchto institucí. Charakter uspořádání politických sil je pro přijetí daných institucí velmi důležitý a určující. Účelné instituce budou s největší pravděpodobností vznikat ve zřízení, kde je politická moc rovnoměrně rozložena, tedy v demokracii. Za předpokladu omezení vlády a zabezpečení vlastnických práv, které jsou příčinou podpory investic do fyzického a lidského kapitálu, by mělo docházet k ekonomickému růstu. Demokracii je možno chápat také jako důsledek rostoucí životní úrovně obyvatel (Liška, Sluková, Volejníková, 2011, Breinek, 2006).

Neformální instituce lze definovat jako kulturu společnosti, je možno si pod nimi představit veškeré zvyky, obyčeje, postoje, tradice, pravidla jednání, kodexy, symboly, náboženství, zvyklosti a vzorce chování, které jsou ve společnosti ustálené. Jsou zakořeněny, těžko se mění a bývají právně nevymahatelné (North, 1994, Holman, 1999, Mlčoch, 2005). Jejich vývoj je ovlivňován mnoha faktory, mezi něž patří sociální tlaky okolí a výchova v rodě nebo také prosazování zákonů. Neformální instituce lze pokládat za zdroj vzniku institucí formálních, jelikož postupem času se právě zvyky a ostatní neformální pravidla stávala východiskem pro zákony psané. Formální a neformální instituce jsou stále ve vzájemné interakci (Klusoň, 2004).

Vzájemné působení formálních a neformálních institucí má přímý vliv na výkonnost trhů, konkrétně na plnění závazků. Smluvní strany se totiž při jednání řídí jak zákony, tak morálními normami, přičemž každá strana má možnost se rozhodnout, do jaké míry bude tyto normy respektovat. Při selhání interakce mezi formálními a neformálními institucemi je nutno zapojit vynutitelnost práva a zapojit tedy třetí osoby, pod nimiž se lze představit soudy a další orgány (Klusoň, 2004).

Vývoj ekonomik je z institucionálního hlediska tvořen vzájemným vlivem mezi institucemi a organizacemi. Organizace lze definovat jako skupiny osob sledujících určité společenské cíle. Jejich vznik a fungování je založeno na existenci institucí. Řadí se mezi politické,

hospodářské, společenské a výchovné organizace. Instituce jsou tedy, jak už bylo řečeno, pravidla hry, kdežto organizace lze chápat jako její hráče (North, 1991, Breinek, 2006).

2.4 Demokratické zřízení a právní stát

Demokracie je politickým režimem a formou vlády, která měla v průběhu historických období různý význam. Dnes se za moderní demokracii považují západní liberální demokracie, které jsou založeny na souhrnu podstatných znaků. Mezi tyto znaky lze zařadit podíl občanů na tvorbě a výběru státní politiky a státních funkcionářů, podřízení menšiny většině, rovnost subjektů politického života a existence ústavy zakotvující politická práva a svobody občanů. Ve státech uplatňujících demokracii lze rozlišit demokracii přímou a nepřímou. Reálně existuje také demokracie s různou mírou omezení politických práv. Státy nedemokratické jsou nazývány zeměmi autokratickými. Ty mohou mít formu autoritativních či totalitních režimů. V autoritářských systémech nevychází nároky na moc ze svobodných voleb. V případě totalitních režimů dochází navíc k podřizování jedinců politické moci (Prorok a Lisa, 2009).

Demokracie je všeobecně považována za jeden z cílů ekonomického rozvoje západních společností. Existují odlišné názory na to, jak důležitý je tento cíl v poměru k ostatním, jako je vyšší příjem, spravedlivější rozdělení příjmů, delší délka života či rostoucí úroveň vzdělání. Hodnota demokratických (politických) práv se v průběhu lidské historie výrazně změnila. Zastánci asijských hodnot tvrdí, že jsou zájmy společnosti jako celku nadřazeny zájmům jedince, a tak mohou být tato občanská a politická práva v zásadě obětována ve prospěch komunity pro rychlejší a spravedlivý hospodářský růst. Tato teorie tak ospravedlňuje autoritativní režimy kvůli jejich údajné efektivitě při podpoře ekonomického úspěchu. Důležitou roli hrají náklady na vytvoření demokratických hodnot v porovnání s náklady na naplňování jiných cílů. Jde pak tedy o nalezení jakéhosi kompromisu mezi demokratizací a ekonomickým růstem. Na tuto teorii existují dva pohledy. Buď, že tyto kompromisy neexistují, nebo že demokracie doplňuje hospodářský růst a naplňování dalších cílů (Dinello, Popov, 2007).

Mnoho autorů a ekonomů v poslední době vyjádřilo zklamání nad výkonem demokracie třetí vlny, tzn. zemí, ve kterých došlo k demokratizaci po roce 1974. To jak z hlediska jejich schopnosti zajistit politická a jiná občanská práva, tak z hlediska jejich hospodářského a sociálního pokroku. Jeden z nejznámějších expertů na mezinárodní podporu demokracie, Thomas Carothers, je přesvědčen, že z téměř 100 zemí, které jsou považovány za nově přichozí do demokratického světa z autoritářství, je pouze 18 na cestě k tomu stát se

úspěšným, dobře fungujícím státem, nebo alespoň zemí uskutečňující demokratický pokrok. Zatímco v evropských zemích a v zemích východní Asie docházelo nejprve k ustanovení práva a dále pak k postupnému zavádění demokratických voleb, v Latinské Americe, Africe a v mnoha bývalých sovětských republikách byly zavedeny demokratické politické systémy bez práva a pořádku. Časem došlo k postupnému vybudování vlastnických práv a institucí, často však bylo dodržování práva a pořádku prováděno autoritativními prostředky. Přesto existují státy, které se i přes uplatňování autokracie řadí k zemím s úspěšně realizovanou liberalizací a prováděnými reformami. Patří mezi ně například Tchaj-wan, Jižní Korea, Chile před rokem 1980 a Čína (Dinello, Popov, 2007).

Při pohledu do historie, konkrétně do předválečného období před druhou světovou válkou, byly americké politické vědy silně zaměřeny na právní studie a formální politické instituce. Po kolapsu demokracie v roce 1930 zvítězily totalitní režimy jako komunismus a fašismus. Po ukončení druhé světové války se pak výzkumné programy soustředily více než na konstrukci formálních institucí, na témata, jako je politická kultura či hodnotové systémy, které hrály při objasňování rozvojových výsledků v oblasti modernizace sociologie a antropologie stejně důležitou roli jako politické vědy (Dinello, Popov, 2007).

Instituce a koncepce autonomních států byly znovu vloženy do výzkumných programů až v roce 1970 a 1980, částečně jako reakce na uznání významu státního zřízení v rozvojových regionech, jako je východní Asie. Nové podněty ke studiu institucí v ekonomii, státní samosprávě a celkově institucionálních záležitostech, přinesl vzestup nové institucionální ekonomie D. C. Northa (Dinello, Popov, 2007).

Dinello a Popov (2007) uvádí, že historicky nejsou ekonomické nebo politické výsledky určeny politickou kulturou. Tato kultura je v čase vytvářena formálními institucemi. Na druhé straně, neformální soubory norem, přesvědčení, hodnot, tradic a zvyků, které tvoří společnost, jsou důležité pro správné fungování formálních institucí a politických věd, které věnují pozornost pouze konstrukci formálních institucí a nechápou neúspěch v oblasti kulturních faktorů. Proto je potřeba brát formální i neformální instituce, při vysvětlování rozdílu výsledků rozvoje mezi různými společnostmi, stejně vážně.

Jedním z významných problémů, který se pojí s politickými institucemi a je nutné jej ve společnosti zkoumat, je korupce. Má totiž nesporně negativní dopady na ekonomickou výkonnost států a od 60. let 20. stol. došlo v řadě zemí k jejímu výraznému rozšíření. Termín lze vysvětlit jako zneužití veřejné síly, která je využívána k soukromému prospěchu. Jde tedy

o to, že subjekt získává neoprávněný užitek, za který poskytuje určité výhody subjektu, jenž užitek poskytuje. Korupci je možno chápat i jako úplatkářství. Jde o vztah mezi subjektem korumpujícím, který danou odměnu nabízí a přeje si za ni získat prospěch, a subjektem korumpovaným, který odměnu poptává a slibuje tak určitou výhodu. Často se objevuje i subjekt poškozený, jenž bývá obvykle těžce identifikovatelný (Liška, Sluková, Volejníková, 2011).

Politické a ekonomické instituce jsou základní součástí účinného institucionálního rámce (North, 1991). Jsou voleny uvnitř společnosti a při jejich volbě přirozeně dochází ke střetu zájmů mezi jednotlivci nebo skupinami. V případě, že je umožněna držba politické síly v rámci malé skupiny nebo dokonce jednoho subjektu, je velmi málo pravděpodobné, že se povede udržet takové ekonomické instituce, které by přinesly zbytku populace rovnost příležitostí a zajistily ochranu vlastnických práv (Breinek, 2006). Vhodným udržováním politických a ekonomických institucí může být kladně ovlivněna ekonomická výkonnost země a zvýšena její konkurenceschopnost (Liška, Sluková, Volejníková, 2011).

2.5 Ekonomická výkonnost a instituce

Ve snaze pochopit důvod ekonomických změn bylo na základě analýz D. C. Northa zjištěno několik faktů, které je důležité vzít v potaz. Jako první lze uvést, že ekonomická výkonnost závisí na směsi formálních a neformálních institucí a jejich vynutitelnosti. V praxi bývá často výkonnost ekonomik se stejně uspořádanými formálními pravidly odlišná, a to právě z důvodu odlišných neformálních norem. Konkrétně přenášení formálních pravidel vyspělých západních ekonomik do zemí třetího světa, rozhodně není dostatečnou podmínkou jejich úspěšné výkonnosti. Podle Zprávy Světové banky je ale dalších pět faktorů, které způsobují odlišné výsledky rozvinutých a rozvojových zemí. Patří mezi ně existence doplňujících institucí, náklady na tvorbu a udržení institucí vzhledem k HDP, úroveň korupce, technologie a nakonec kapacity administrativy. Při tvorbě institucí musí být brány v potaz podmínky každé země, které jsou velmi individuální (North, 1991, Breinek, 2006).

Při podněcování ekonomické výkonnosti hrají roli, jak už bylo řečeno, instituce neformální. Jsou totiž základem, z něhož se vše dále tvoří, šance jejich změny je ale ve většině případů dlouhodobá. Dle některých analýz hrají neformální pravidla převážně v chudých zemích nezastupitelnou roli a mohou dokonce nahrazovat neexistující, nebo nedokonale vyvinuté instituce formální. K otázce dlouhodobých institucionálních změn se vyjádřil americký ekonom Oliver Eaton Williamson, který instituce rozdělil do jednotlivých hierarchických

úrovni, jimž přiřadil časové období jejich změny. Skupina s nejdelší dobou změny se skládá z neformálních institucí, například sociální struktury společnosti a tradic, kdy je na změnu v této oblasti potřeba 100 až 1000 let. Instituce jako právní systém a vlastnická práva se podle Williamsona mění 10 až 100 let. Kontrakty ve společnosti vyžadují na změnu 1 až 10 let a nakonec instituce související s alokačním mechanismem, jako regulace a kontrola, se mění v operativním časovém období. Nesnadné provádění institucionálních změn je tedy umocněno pomalou přeměnou neformálních institucí (Žák, Vymětal, 2005).

Na úroveň ekonomické výkonnosti mají kromě institucí podle odborné literatury vliv i zeměpisné podmínky. Jeden z přístupů, propagovaný americkým ekonomem Jeffreyem Sachsem nebo tureckým ekonomem Danim Rodrikem, vysvětluje, že zeměpisné a ekologické charakteristiky přímo souvisí s ekonomickým růstem a dalšími ekonomickými a demografickými ukazateli, jakými je zdraví obyvatel, porodnost, délka života, dlouhodobá udržitelnost prostředí, produktivita pracovníků a kvalita lidských zdrojů. Mezi tyto zeměpisné a ekologické charakteristiky lze zařadit vzdálenost od pobřeží, klimatické pásy, přírodní zdroje nebo nemoci. K takovému ovlivňování ekonomického výstupu zeměpisnými podmínkami docházelo již v období kolonizace, kdy se Evropané osadníci přemísťovali na území s příznivými podmínkami. Zde pak nastalo rozvíjení politických a ekonomických institucí v podobné kvalitě, jako tomu bylo v evropských zemích, čímž se zvyšovala institucionální kvalita těchto zemí a tímto byl podmiňován ekonomický výstup. Při kolonizaci hrála roli také hustota domorodého obyvatelstva, přičemž v oblasti s nižší hustotou zalidnění byla pravděpodobnost vytvoření vhodných institucí větší (Breinek, 2006).

Další okolností ovlivňující ekonomickou výkonnost jsou komunity. Pomocí nichž jsou totiž vytvářena a vynucována vlastnická práva. Komunity či organizace také slouží k podpoře politických institucí. Aby byly komunity stabilní, je nutné rozvíjet normy chování, které povedou k tvorbě nových pravidel. Rozvíjení nových pravidel může být označeno jako příčina dlouhodobého hospodářského růstu na rozdíl od růstu krátkodobého, kterého může být dosaženo pomocí autokratických režimů (North, 1991).

V dnešní době existuje spousta způsobů, jak změřit a ohodnotit kvalitu institucionálního prostředí. Tato hodnocení se využívají k popisu vlivu institucí na ekonomickou výkonnost a konkurenceschopnost ekonomiky. Nelze však nalézt jeden souhrnný index, který by kvalitu institucionálního prostředí charakterizoval. Každý z indexů se zaměřuje na určitou oblast

institucionální kvality. Velké množství indexů se publikuje pravidelně a umožňuje monitorování vývoje v dlouhém časovém intervalu (Žák, Vymětal, 2005).

2.6 Stát a právo

K zřízení a poskytování „pravidel hry“ ve společnosti, kterými se rozumí především pravidla psaná, ale i nepsané zvyklosti a tradice ve společnosti, slouží stát. Pod pojem stát si lze představit veřejnoprávní korporaci, tedy uskupení osob, které jsou sdruženy za účelem dosažení nějakého cíle, a se kterými se pojí práva a povinnosti vycházející z právního řádu. Toto sdružení osob má vždy své občany, území a svou moc, přičemž občané bývají vnímáni jako nejtypičtější znak státu. Každá korporace má právo mít svůj majetek, a pokud se jedná o majetek státní, bývá oddělen od majetku jiných subjektů. Úkolem státu je starat se o dodržování těchto pravidel, popřípadě jejich sankcionování, a měl by zajistit, aby měl každý jedinec účastníci se hospodářského života stejnou šanci se těchto pravidel dovolat. Stát poskytuje svým občanům ochranu a spravedlnost, které patří mezi hlavní funkce státu, zajišťující vzestup civilizace a řád ve společnosti. V případě, že nedochází k efektivnímu provádění těchto funkcí, řád hospodářského života se mění v chaos a anarchii (Havlan, 2000).

K poskytování zmíněných funkcí státu slouží právní instituce zahrnující systém vnitřní bezpečnosti, trestní právo a systém soudů (Mlčoch, 2005). Patří zde i subjekty práva, pod kterými si lze představit například osoby fyzické a osoby právnické, kterými jsou především stát a samospráva, sloužící k naplňování veřejných zájmů. Veřejnoprávní orgány jsou typické schopností rozhodnout o právech a povinnostech jiných osob. Dělí se na státní orgány, které slouží k vykonávání funkcí státu, mezi něž spadají orgány zákonodárné, výkonné, soudní, dozorové a kontrolní. A dále pak jiné orgány, například orgány územní samosprávy. Orgány se při výkonu veřejné moci musí striktně řídit zákonem (Gerloch, 2009).

K usměrňování chování lidí slouží právní normy, které jsou základním prvkem právního systému. Lze jim rozumět jako obecným závazným pravidlům chování, jež jsou vynutitelná státem, jsou tedy jakýmsi výrokem autority. Zdrojem obsahu právních norem jsou prameny práva. Rozlišují se čtyři základní prameny, a to právní předpisy, soudní precedens, normativní právní smlouvy a právní obyčeje. Tato soustava bývá označována jako právní řád. K aplikaci jednotlivých právních norem na určité případy složí soudy. Ty rozhodují, zda se právní normy případů týkají a zajišťují jejich posouzení a rozhodnutí (Gerloch, 2009).

System práva se začal formovat již v archaických společnostech, kde však zatím nelze hovořit o přesně vymezené části společenského života, jelikož bylo právo součástí kultury, morálky a náboženství. Dnes v moderní společnosti je právo docela přesně vymezený sektor a je od morálky odděleno, ačkoliv se tyto dvě složky v praxi navzájem doplňují. Účelem práva je zabezpečit bezproblémový život společnosti, konkrétně tedy spravedlnost, účinnost a jistotu. Právo se v první řadě zabývá minulostí, kdy řeší již vzniklé spory a zločiny, které neblahým způsobem ovlivňují přítomnost. Při efektivním fungování právo slouží jako preventivní nástroj v oblasti sporů, které ještě nevznikly, a orientuje se tedy na současnost. Funguje zároveň jako hrozba při jeho případném porušení i jako ochrana pro ty, kteří se jím řídí (Sokol, 2007).

Samotný pojem právo není snadné definovat, protože se jedná o vícevýznamový výraz. Každá z jeho definic zachycuje pouze určitou dimenzi. Pod pojmem právo si lze představit právo objektivní, právo subjektivní a v neposlední řadě zákony. Objektivní právo je chápáno jako souhrn pravidel, která jsou dána a vynutitelná státem, či která ve společnosti platí a upravují chování lidí. Právo subjektivní zahrnuje oprávnění, nárok, zmocnění osob nebo subjektů práva. Zákon je pak formulace daných pravidel. Podstatné je mimo jiné i rozdělení práva na právo soukromé, týkající se jednotlivců a jejich vzájemných smluvních vztahů, a právo veřejné, kterým je usměrňováno fungování státu. Právo soukromé a veřejné se však v mnoha případech překrývají. Moderní právo tvoří v čase vyvíjející se systém, není tedy pouze souhrnem dílčích norem. Tyto normy jsou klasifikovány podle jejich právní síly, přičemž nejvyšší postavení zaujímá ústava, následována zákony a dále podzákonnými normami (Sokol, 2007, Gerloch, 2009).

2.7 Vlastnická práva

Ochrana vlastnických práv doprovází lidskou civilizaci již od pradávna, kdy byla nejen chráněna sféra soukromého vlastnictví, ale docházelo již i k určování postihů při nedodržování právních principů. Vlastnictví patří mezi jednu z nejdůležitějších institucí pro ekonomii (Mlčoch, 2005). Mlčoch (2005, s. 39) tvrdí, že „*vlastnická práva patří ke společenským vztahům, jsou to sankciované vztahy mezi lidmi, jež vyrůstají z existence omezených zdrojů a jejich užívání*“. Je to jakási hodnota, která přináší člověku užitek a to nejen z pohledu majetku, ale i v oblasti lidských práv. Pojem lze jednoduše definovat jako nárok vlastníka vyloučit osoby z užívání statků, které patří vlastníkově (Voigt, 2008).

Vlastnictví, které je považováno za základ práva, má původ v ekonomii a velmi důležitou roli zde hraje vzácnost. Existují totiž takzvané volné statky, kterých je postačující množství pro využívání všemi lidmi. To je důvodem faktu, že tyto statky nejsou vzácné. Na druhé straně jsou zde věci, kterých je nedostatek a neumožňují stejné užívání všemi lidmi. Proto jsou statky vzácné a přirozeně zde dochází ke vzniku vlastnictví. Vliv vzácnosti na lidi je různý a zkoumáním způsobů, jak jejich život vylepšit se zabývá ekonomie. Právo pak definuje pravidla a předchází vzniku konfliktů mezi lidmi (Šíma, 2004).

Teorie vlastnických práv je postavena na tom, že rozsah, způsob a upřesnění vlastnických práv ovlivňuje očekávání vlastníků a efektivnost alokace zdrojů. Teorie by měla být také schopná interpretovat vývoj vlastnických práv. Tato teorie je velmi blízká takzvanému institucionálnímu inženýrství, které se zabývá otázkou, jak naplánovat soustavu vlastnických, právních a ostatních institucí, aby docházelo k motivaci ekonomického rozhodování a tím pádem i k rozvoji země. Ochrana vlastnických práv je jednou z klíčových funkcí státu a jejich struktura je z pohledu státu definována takovým způsobem, aby vedla k prospěchu státu ve formě maximalizace důchodů. Celkově teorie vlastnických práv prošla rozsáhlou evolucí a nelze tedy určit přesnou definici pojmu. Je ale možno tvrdit, že se každé uspořádání vlastnických práv pojí se specifickým systémem dodržování těchto práv, v případě nedodržení s rozličnými formami jejich sankcí. Jako příklad se uvádí brutální, často fyzické tresty za porušení vlastnických práv v primitivních společnostech či stále platné kruté tresty v řadě zemí (Mlčoch, 2005).

Jedinečným znakem vlastnických práv, kterým se tato práva odlišují od jiných subjektivních občanských práv, je moc vlastníka, která mu umožňuje věc ovládat, přičemž moc je nezávislá na moci někoho jiného (Havlan, 2000).

Vlastnická práva jsou součástí práv a svobod jedince. Proto je nutné zajistit, aby i tato práva byla společností garantována. S tím jsou však spojeny i určité povinnosti, které musí vlastníci plnit. Za předpokladu, že vlastnictví vede k rozšiřování svobod a moci, lze tvrdit, že vlastník disponující větší svobodou a mocí, by měl nést i větší odpovědnost, respektive by se měly zvyšovat jeho povinnosti. Tato odpovědnost spočívá v respektování vlastnických práv druhých osob, jež chápeme jako osoby fyzické i právnické, včetně životního prostředí, a dodržování stanovených norem a pravidel. Ty jsou součástí obchodního, občanského zákoníku a dalších specifických zákonů. Právní normy jsou však v mnoha případech nedokonalé, čímž dochází k unikání od dodržování společenské odpovědnosti. Lze se taktéž

setkat s využíváním právních norem k podvodnému či nečestnému chování. V tomto případě je možno využít etiky a morálky, která jakožto neformální instituce slouží k doplňování institucí formálních, konkrétně právních norem (Klusoň, 2004).

V souvislosti s vlastnickými právy je nutno definovat si pojem vlastník. Je to subjekt, který disponuje právem držby a užívání, právem přivlastňovacím a právem dispozičním. Je-li dosaženo všech těchto tří práv, lze hovořit o úplném vlastnictví. Právo držby a užívání znamená držení a užívání věci, které vede k uspokojení vlastních potřeb a je základem vlastnictví. Při uskutečňování tohoto práva však nesmí dojít k porušení práv jiných osob. Právo přivlastňovací umožňuje vlastníkovvi přivlastnit si výnos plynoucí z držby a užívání věci. S tím souvisí nejen zisky, ale také ztráty. Díky právu dispozičnímu má vlastník možnost měnit formu a podstatu věci. Má tudíž šanci věc rozdělovat, spravovat či převádět na jiného vlastníka. Tato tři práva však zdaleka nejsou jedinými podmínkami, které je nutno splňovat při snaze tvořit pomocí vlastnických práv výkonný tržní mechanismus. Mezi další předpoklady lze zařadit vynutitelnost vlastnických práv, jejich dělitelnost nebo převoditelnost (Klusoň, 2004). Není-li to zákonem zakázáno, je vlastníkovvi také umožněno věc opustit, zničit či neužívat. Ani tento výčet však není zcela úplný (Havlan, 2000).

Vlastnická práva lze rozdělit na dva druhy. Je jím vlastnictví produktivní, které je možno zvětšovat a jako příklad se uvádí půda či kapitál. Dále pak vlastnictví osobní, jež slouží k vlastnímu užívání, je to tedy například dům, automobil nebo oblečení. Je na místě podotknout, že vlastnické právo není jen právo na věc či vztah mezi člověkem a věcí, ale jde o spojení mezi vlastníkem a ostatními lidmi s ohledem na věc. Důležité je také rozlišování společného (či veřejného) a soukromého vlastnictví (Pipes, 2008).

V případě společného vlastnictví majetek náleží všem příslušníkům společnosti, přičemž tito členové nedisponují žádnými kolektivními právy na majetek. Do této skupiny se řadí věci sloužící k veřejným účelům, takzvané veřejné věci. V širším slova smyslu jsou to veškeré věci, jakkoli sloužící účelům veřejné správy. V užším smyslu lze rozlišit statky, které se užívají v souvislosti s konkrétními správními úkoly, a slouží veřejné správě přímo, neboli správní jmění. Do správního majetku spadají budovy veřejných škol, muzeí, nemocnic, úřední budovy, vozidla armády či služební vozidla. Dále existují veřejné věci v obecném užívání, nazývány taktéž jako veřejné statky. Pod těmito věcmi si lze představit veřejné silnice, veřejné vodní toky, přístavy či mořské břehy. Veřejné věci bývají vždy ve vlastnictví státu nebo jiných veřejnoprávních subjektů (Pipes, 2008, Havlan, 2000).

Majetek v soukromém vlastnictví náleží určitým osobám či skupinám osob. Pipes (2008) říká, že soukromé vlastnictví je základní stavební kámen lidské společnosti a není známa společnost, která by vlastnická práva neznala. Důležitým znakem soukromého vlastnictví je vylučitelnost ze spotřeby a také rivalita ve spotřebě. Ke vzniku instituce soukromého vlastnictví došlo v průběhu neolitické revoluce a po dlouhá tisíciletí hrála důležitou roli v rozvoji ekonomiky. Stala se východiskem pro sociální a majetkové rozdělení mezi lidmi (Bondy, 2005).

Vlastnické cítění je typické nejen pro dospělého člověka, děti, nehledě na to, zda jde o národy primitivní či vyspělé, ale stejně tak i pro zvířata. Vlastnictví ovlivňuje lidskou psychiku, jelikož přispívá ke zvyšování sebevědomí a důvěry v sama sebe. Soukromému vlastnictví podléhají nejen hmotné předměty, ale i věci nehmotné, jako například vynálezy, umělecká díla či myšlení (Pipes, 2008).

Soukromé vlastnictví iniciuje vznik občanských, politických svobod a práva jedince. Předpokladem je zde vznik veřejné moci, tedy vznik státu. Stát zde vykonává právo a smí ovlivňovat chování lidí, ne však fyzickou silou. Pak dochází k ochraně vlastnictví státem. Pokud má ale stát v držbě všechny výrobní prostředky, lidé jsou na státní suverenitě plně závislí a nemají šanci svobodu získat (Pipes, 2008).

3. Ekonomický rozvoj a přístup k vlastnickým právům v kontextu ekonomického vývoje balkánských zemí

Cílem této kapitoly je popsat historický vývoj vybraných balkánských zemí, proces transformace ekonomik a převod vlastnictví ze státu do soukromých rukou. Následně si klade kapitola za cíl porovnat jednotlivé země na základě ukazatele přechodu ekonomik. Pro srovnání byly vybrány následující země: Albánie, Bulharsko, Rumunsko a Řecko (viz příloha č. 1). Všechny vybrané země jsou přímořskými státy, které leží na Balkánském poloostrově.

Jak již bylo řečeno v úvodu, Albánii, Bulharsko, Rumunsko a země bývalé Jugoslávie lze zařadit mezi postsocialistické státy Balkánu. Země bývalé Jugoslávie si díky sérii válečných konfliktů prošly vlastním specifickým vývojem, proto se práce zaměřuje pouze na zbývající tři státy. Po druhé světové válce zde byl nastolen po vzoru Sovětského svazu komunismus a země prošly centrálně plánovaným hospodářstvím. V čele každé z těchto zemí stál po dlouhou dobu jeden vůdce. Mezi společné rysy těchto tří států patřila jedna z nejnižších životních úrovní v Evropě. Ačkoli Řecko nebývá oficiálně zahrnováno do socialistického bloku, bylo vybráno kvůli typickému silnému vlivu státu, levicové vlády a uplatňování intervencionistického přístupu (Tichá, 2014).

3.1 Historický vývoj

V průběhu druhé světové války se Bulharsko a Rumunsko dostalo do rukou Sovětského svazu. Následně zde komunistické strany začaly budovat stát založený na potenciálu dělnické třídy. V obou zemích mělo rolnictvo velký vliv. Toto rolnictvo upřednostňovalo soukromé vlastnictví a kolektivizace se jim značně protivila. V Bulharsku i Rumunsku bylo potřeba obnovit průmysl i zemědělství, což se ukázalo jako velmi nelehký úkol. Bylo tomu tak zejména v Rumunsku, kde veškerá vytěžená ropa proudila do Sovětského svazu. Ropa zde byla velkou předností. V Rumunsku docházelo také k pravidelným výbuchům násilí. V listopadu 1946 ovládli komunisté zemi díky násilným a podvodným volbám. Rumunsko bylo jedinou balkánskou zemí, kde komunistický režim neměl prakticky žádnou podporu. V Bulharsku nebyl sovětský vliv zpočátku tak silný. Docházelo zde mnohem méně k drancování a vyvlastňování, než v jiných zemích. Komunistická strana zde byla větší a organizovanější, než v případě Rumunska. Postupem času i zde docházelo k soudům, mučení a popravy osob, které odmítly s komunisty spolupracovat (Glenny, 2003).

Po vítězství komunistů v Rumunsku nastalo období komunistické diktatury, přičemž byl budován stát založený na strachu a nátlaku. V čele státu stál dlouhou dobu Nicolae Ceausescu. Diktátoři se snažili co nejvěrněji napodobit sovětské vedení. Systém vězení a pracovních táborů byl nejkrutější ze všech „lidových demokracií“. Na venkově probíhala povstání, ta byla však násilně potlačena. Důležitým krokem k nezávislejší politice bylo zrušení ruštiny jako povinného předmětu na školách, ke kterému došlo na základě protestů studentů. Na konci 60. let došlo ke krátkodobému rozkvětu soukromého podnikání. Ceausescova vláda přetrvávala až do roku 1989, kdy došlo k násilnému povstání lidu a armády proti režimu (Glenny, 2003).

Bulharští diktátoři se stejně jako kolegové z Rumunska snažili napodobit Sovětský svaz. V zemi byl zásluhou diktátora Valka Červenkova téměř zničen zemědělský sektor a zbídačeny vesnice. Po jeho odstoupení z postu předsedy vlády se v roce 1955 do čela komunistické strany postavil Todor Živkov. V čele státu byl dlouhých 35 let. Bulharsko bylo jedním z nejloajálnějších států k Sovětskému svazu a vazba na SSSR byla velmi silná. Nastalo zlepšení životních podmínek, rozvoj měst i průmyslu a rostla gramotnost obyvatel. Došlo zde k největší kolektivizaci zemědělství. Rozpad Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) přispěl k utlumení ekonomiky a nastala krize. Tato krize vyvrcholila odstoupením Komunistické strany v roce 1989 (Glenny, 2003).

Do Albánie sice komunismus pronikl se zpožděním, po vítězství Albánské strany práce ve volbách se z něj ale stal jeden z nejtotaletnějších režimů 20. století. Nejmnocnějším komunistickým vůdcem byl Enver Hodža, známý pro svůj negativní postoj k cizincům. Hodža vládl Albánii až do své smrti v roce 1985. Typické zde bylo provádění čistek, které probíhalo více než čtyřicet let po založení komunistické strany v roce 1941. Země byla také velmi izolovaná. V 60. letech přerušil Sovětský svaz s Albánií veškerou spolupráci a v zemi tak došlo k poklesu životní úrovně. Vzpoura proti režimu byla v Albánii poměrně nenápadná. V době Hodžovy vlády, politiky teroru a izolace, se však diktátorovi povedlo z Albánie učinit nezávislou zemi, což lze nepochybně u tak malého státu, považovat za úspěch. Po Hodžově smrti komunistický režim přetrvával, ale začaly se objevovat mírné reformy ekonomiky (Glenny, 2003).

V roce 1989 došlo v Evropě k pádu komunistického režimu a započala nová éra. Léta diktatury byla nahrazena svobodou a demokratickými právy. Bulharsko, Rumunsko a Albánie

měly po dlouhém období komunistického režimu vážné hospodářské problémy. Došlo k úpadku Balkánského poloostrova a oblast se vzdálila zbytku Evropy (Glenny, 2003).

Odlíšná situace byla v Řecku. To se dostalo v průběhu války pod vliv Velké Británie, když komunistická strana podepsala s Brity smlouvu. Podpora komunistů, kvůli jejich chování, již na začátku roku 1945 poklesla. Naopak došlo k podpoře pravice. Po ukončení války došlo k Řecku ke zlepšení situace. Proudila zde pomoc ze Správy Spojených národů pro pomoc a obnovu (UNRRA) a díky přítomnosti Britů nedocházelo ve větší míře k politickému násilí. V roce 1946 byli v Řecku komunisté poraženi a byla obnovena monarchie. Komunistická strana se s porážkou nechtěla smířit, znova propukl chaos a byla rozpoutána řecká občanská válka. Rok poté přestali Britové Řecko podporovat a začaly se zde angažovat Spojené státy americké. Občanská válka trvala až do roku 1949 a došlo při ní k obrovským ztrátám na životech. Země byla zničena a spousta lidí odešla za lepším životem. Komunistická strana byla poražena a k moci se dostala pravicová vláda. Vláda pravice trvala do roku 1964, kdy ve volbách vyhrál Svaz středu. Nastalo období krize, čehož využila skupina řeckých důstojníků, proběhl státní převrat a v roce 1967 byla nastolena vojenská diktatura. Docházelo k omezování politických práv a svobod a ke zhoršení ekonomické situace. Diktatura trvala šest let (Glenny, 2003).

V zemi postupně narůstala nespokojenost a začaly se objevovat požadavky na demokracii. V roce 1973 byl řecký státní podnikový sektor nevýznamný a vláda byla přítomna téměř ve všech hlavních sektorech ekonomiky. V roce 1974 nastal vojenský převrat a došlo k obnovení demokratické republiky (Privatization Barometer, 2015b).

Po pádu vojenské diktatury a zrušení monarchie následovalo období důležitých politických a sociálních proměn a právě tento pád je označen jako počátek nepřetržité účasti státu v ekonomice. V druhé polovině 70. let 20. století způsobila cenová krize prudký pokles soukromých investic v důležitých odvětvích hospodářství a došlo k rozšíření státních intervencí. Konzervativní vláda reagovala na hospodářskou krizi nákupem upadajících firem od jejich věřitelů (například státem vlastněné banky) a nakonec i od státu (rafinérie, banky). Vláda se také rozhodla podniknout určité kroky proti soukromým podnikatelům, kteří byli v těsném spojení s minulým režimem (Privatization Barometer, 2015b).

O několik let později, v letech 1981 až 1985 došlo ke znárodnění v klíčových odvětvích v rámci první socialistické vlády PASOK. V roce 1983 byla vytvořena Organizace pro rekonstrukci podniků (IRO), která se zaměřovala na restrukturalizaci vysoce zadlužených

firem, vytvoření nových firem v dynamických odvětvích se špičkovými technologiemi, a nakonec na zvýšení státních zásahů v jiných průmyslových odvětvích. IRO získala kontrolu nad řadou průmyslových odvětví (jako například výroba, loděnice), a také nad velkým počtem ztrátových, takzvaných problémových podniků. Přenést aspoň část zadlužení na IRO se snažily taktéž státní banky, jelikož vlastnily akcie ve velkém počtu problémových podniků (Privatization Barometer, 2015b).

Velký problém v oblasti politiky nastal v roce 1985, kdy se řecký státní podnikový sektor dostal do finančních nesnází. Byl zahájen program stabilizace a byla přijata nová politika v oblasti státních podniků. Bylo ale předem jasné, že tato politika nebude úspěšná, protože neexistoval žádný mechanismus pro organizaci a strukturu intervencí, což vedlo k dalším ztrátám a novým úvěrům od IRO (Privatization Barometer, 2015b).

Současný vývoj zemí

V roce 1998 se Albánie stala na základě ústavy parlamentní republikou. Je unitárním a tedy jednotným státem. V čele Albánie stojí od roku 2012 prezident Bujar Nishany, zvolený v tajných volbách poslanci parlamentu. K politickým stranám, které v Albánii dominují, patří Demokratická strana a Socialistická strana, která zvítězila v posledních volbách v červnu 2013. V roce 2013 se poprvé od pádu Hodžova režimu sešly na zasedání parlamentu vítězná i poražená politická strana. Vývoj země byl po pádu komunistického režimu v druhé polovině 90. let brzděn krizí, která měla politický, ekonomický a institucionální charakter. Ve 21. století ale začalo docházet ke zlepšování situace a růstu vývoje. V roce 2009 se Albánie stala členem NATO a v tomtéž roce podala země přihlášku ke členství do EU. V červnu 2014 se Albánie stala kandidátskou zemí (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

Bulharsko je v dnešní době republikou, v jejímž čele stojí prezident Rosen Plevneliev, který byl zvolen v říjnu 2011. Jeho kompetence jsou velmi podobné jako kompetence prezidenta v ČR. V předčasných parlamentních volbách v roce 2014 vyhrála středopravá strana Občané za evropský rozvoj Bulharska. Od roku 2004 je Bulharsko členem NATO a od roku 2007 pak členem EU (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

Rumunsko je momentálně parlamentní republikou, kterou se stalo na základě ústavy v roce 1991. Rumunská ústava byla následně v roce 2003 novelizována. V čele státu stojí prezident, jímž je od roku 2014 Klaus Iohannis. Prezident disponuje poměrně rozsáhlými pravomocemi. V posledních parlamentních volbách v roce 2012 s přehledem vyhrála Sociálně liberální unie.

Na politickou situaci uvnitř státu mají negativní vliv skandály vysokých politických představitelů a v posledních letech taktéž dochází k růstu sociálního napětí, které souvisí především s úspornými kroky vlády. Rumunsko je stejně jako Bulharsko od roku 2004 členem NATO od roku 2007 členem EU (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

Řecko je stejně jako předešlé státy parlamentní republikou s prezidentem v čele. Stalo se jí však podstatně dříve, a to na základě ústavy z roku 1975. Novým prezidentem Řecka byl v roce 2015 zvolen Prokopis Pavlopulos. V posledních parlamentních volbách v roce 2012 zvítězila strana Nová demokracie. V Řecku je však typická silná levice. To je způsobeno historickou orientací voličů na stranické vůdce. Členem NATO je Řecko již od roku 1952 a v roce 1981 se stalo desátým členem EU (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

3.2 Období transformace

V průběhu 90. let procházely balkánské země transformací z centrálně plánovaných systémů na tržní ekonomiky, přičemž počátek transformace byl v těchto zemích silně ovlivněn negativními faktory z minulosti (Tichá, 2014).

Pokrok v přechodu ekonomik na tržní ekonomiky hodnotí Evropská banka pro obnovu a rozvoj pomocí sady šesti ukazatelů. Ty slouží ke sledování reformního vývoje od roku 1989 a týkají se oblasti velké privatizace, malé privatizace, restrukturalizace vlády a podnikání, cenové liberalizace, obchodu a devizového systému, a politiky hospodářské soutěže (EBRD 2015a). Z námi srovnávaných zemí jsou data těchto ukazatelů dostupná pouze pro Albánii, Bulharsko a Rumunsko. Řecko zde není zahrnuto, jelikož z důvodu dlouhodobějšího členství v EU není bráno jako transitivní ekonomika. K privatizaci a pokroku v souvisejících oblastech zde ale začalo docházet také až na začátku 90. let 20. století, a to i přes obnovení demokratického zřízení již v roce 1975.

Při přechodu na tržní ekonomiky bylo v zemích nutné provést cenovou liberalizaci. V této oblasti lze podle přílohy č. 2 s jistotou říci, že od roku 2001 je ve všech třech sledovaných zemích situace podobná, jako ve vyspělých industrializovaných ekonomikách. Zajímavý vývoj je možno vidět v Bulharsku, kde došlo na začátku období během jediného roku k výraznému růstu pokroku. O dva roky později ale přišel propad, přičemž se Bulharsko na maximální hodnotu bylo schopno vrátit až v roce 2001.

Dalším procesem, kterým by země po transformaci měly projít, je zlepšení podmínek v oblasti obchodu. Zde sledované země momentálně dosahují nejvyššího možného hodnocení. Je tomu

tak už od roku 2000. V případě Bulharska probíhal nejvýraznější růst v prvních dvou letech období, podobně tomu bylo i v Rumunsku, pouze s dvouletým zpožděním. V Albánii započal růst, stejně jako v Rumunsku, v roce 1991 a během jediného roku se hodnocení země prudce zvýšilo. V následujících letech se všechny tři země dostaly na již zmiňované nejvyšší možné hodnocení (viz příloha č. 3).

Důležitým prvkem v průběhu transformace a po ní je také restrukturalizace vlády a podnikání. Zde mají sledované země stále značné mezery. Mezi země s nejlepšími výsledky se řadí Bulharsko a Rumunsko. Vývoj v Albánii byl až do roku 2004 naprosto totožný jako v Rumunsku, kde ale došlo v následujícím roce k výraznějšímu zvýšení pokroku. Albánie dosahuje pouze nízkého hodnocení (viz příloha č. 4).

Dále by při přechodu na tržní ekonomiky mělo dojít k vytvoření podmínek pro efektivní prosazování hospodářské soutěže a pro neomezený vstup na trhy. Hospodářská soutěž na trhu je důležitým faktorem ke snížení nákladů a k inovacím výrobků. Z tohoto důvodu absence účinné hospodářské soutěže, která je nahrazena hospodářskou regulací může mít jen omezený přínos pro hospodářskou výkonnost. Totéž se týká i existence přirozeného monopolu. To platí zvláště, pokud je málo rozvinutý trh vlastnických práv a neexistují účinná opatření k regulaci chování podnikatelů. Dle přílohy č. 5 je státem s nejvyšším hodnocením Rumunsko, ačkoliv je zemí, ve které začal pokrok růst jako poslední. Za Rumunskem leží momentálně Bulharsko. Nejhuře hodnocenou zemí je Albánie, kde k prvnímu růstu došlo v roce 1995. Momentálně zaostává za Bulharskem i Rumunskem.

Nedílnou součástí transformace byl převod vlastnictví ze státu do soukromých rukou, takzvaná privatizace. V případě Albánie, Bulharska a Rumunska byl proces privatizace pomalý. Důvodem bylo dědictví velkých podniků ve státním vlastnictví, které se vyznačovaly svou neefektivitou. Procesem znárodnování a následné privatizace však procházely i země mimo socialistický blok, v našem případě tedy Řecko (Tichá, 2014).

3.3 Privatizace

Privatizační programy byly od 80. let 20. století zaváděny vládami po celém světě. V některých zemích byly tyto programy velmi úspěšné, jinde méně. V 90. letech 20. století proběhla celková globální privatizace, jejíž příjmy se odhadují až na 936 miliard dolarů. Plánování a provádění privatizace lze tedy považovat za velmi výnosnou činnost pro mezinárodní banky a poradenské firmy. Privatizace měla řadu podob, od přímého prodeje

státního majetku, přes veřejné nabídky akcií, prodej domácím a zahraničním společnostem až k různým formám koncesí. Lišil se však rozsah zapojení státu do správy majetku. Některé vlády se více či méně zřekly odpovědnosti za soukromý sektor, kdežto u jiných byla zachována kontrola práva k ochraně veřejného zájmu. K největší privatizaci došlo v oblasti veřejných služeb, zejména ve sféře telekomunikace, energie, vody a transportu (Parker and Saal, 2003).

Teorie „*principal-agent*“ říká, že privatizace je prostředkem ke zvýšení hospodářské efektivity. Toto zvýšení však proběhne pravděpodobně jen tam, kde fungují soukromé kapitálové trhy a účinné opatření k regulaci chování tzv. agentů (tj. manažerů podniků). Efektivní kapitálové trhy ale nelze považovat za samozřejmost. Problémy se objevují právě v transitivních ekonomikách, ve kterých byly podniky poškozeny kontrolou lidí uvnitř. Úspěšné soukromé vlastnictví je, kromě fungujících kapitálových trhů, založeno na podpoře institucí včetně ochrany vlastnických práv, účinného smluvního práva, podpůrných bank a finančních trhů. Důležitá je také efektivní a stabilní vláda a účinné právní předpisy pro hospodářskou soutěž. Tyto podmínky nebyly poskytnuty v řadě ekonomik střední a východní Evropy. Proto může privatizace vést k odlišným formám soukromého podnikání, jak je tomu v rozvinutých ekonomikách západní Evropy (Parker and Saal, 2003).

Při provádění privatizace hrají roli tři hlavní oblasti podmínek. První je motivace k prodeji či důvod, kvůli kterému je privatizace upřednostňována. Je nutné si položit otázku, kterého odvětví se má privatizace týkat, tzn., co má být privatizováno a kdy. A nakonec je nezbytné stanovit, jak má být privatizace provedena (Parker and Saal, 2003).

Podnětem k zahájení privatizace bylo uvědomění si selhání znárodnění, které bylo zavedeno po velké hospodářské krizi a druhé světové válce. Řada vyspělých i rozvojových ekonomik pochopila, že státní vlastnictví vede k neefektivnosti (Parker and Saal, 2003).

V transformujících se ekonomikách silně zapůsobila komunistická éra, při které docházelo k neefektivní alokaci zdrojů. Po událostech roku 1989 se tyto země rozhodly odstoupit od socialistického plánování a zavést kapitalistické principy. Ekonomiky transformujících se zemí se musely přeorientovat a snažit se o přežití na mezinárodním trhu, což nevyhnutelně znamenalo řadu selhání i úspěchů. Bylo třeba, aby se ekonomiky naučily nejen, jak fungují konkurenční podniky, ale i jaká je nezbytná institucionální struktura, aby se firmám dařilo. Za pomoci různých privatizačních metod (včetně kupónové metody) došlo k převodu velkého množství podniků ze státu na soukromý sektor v rámci malé a velké privatizace. Podniky byly

ale převáděny příliš často na osoby, které byly u zdroje a měly přístup k informacím. Mnohdy to byli manažeři a zaměstnanci privatizovaných podniků. Tím pádem hojně docházelo k zneužívání podniků a k tunelování ve vlastní prospěch. V kontextu transformace se ovšem tvrdí, že pokud má být provedena účinná restrukturalizace, mělo by dojít k převodu majetku také osobám, které těmito informacemi nedisponují. Dopad privatizace na výkonnost firmy závisí na interakci mezi zakotvenými a motivačními účinky vlastnictví (Parker and Saal, 2003).

3.3.1 Albánie

Privatizace v Albánii započala v druhé polovině roku 1991 v souladu s rozhodnutím vlády "O povinnostech a právech Národní privatizační agentury a přípravné komise privatizačního procesu". Tento zákon schválil soukromý majetek a zejména myšlenku privatizace státních podniků. Místním a zahraničním investorům bylo povoleno začít soukromě podnikat. Zákon také položil základ pro vytvoření nového právního rámce, který upravoval konkrétní odvětví hospodářství (Aleksi, 2015).

Privatizační proces byl v Albánii prováděn zpočátku poměrně rychle. Převod vlastnictví majetku ze státu na soukromé vlastníky byl ale složitějším procesem, který byl komplikován mnoha faktory, například složitě definovanými vlastnickými právy, starými technologiemi, nedostatkem zahraničních investic či korupcí. Albánská vláda zaměřila privatizační strategii na privatizaci služeb a obchodu, převod státních podniků do obchodních společností, pro zvýšení jejich hodnoty, restituce veškerého majetku, který byl svévolně zabaven, dále na privatizaci státních bytů, vytvoření konkurenčního podnikatelského prostředí a stanovení pravidel korektní hospodářské soutěže. Privatizační proces začal převodem malých, středních podniků a obchodních služeb, což pozitivně ovlivnilo podnikatele, kteří začali investovat. Od roku 1991 do roku 1993 probíhala privatizace pozemků, kolektivních a státních statků, přičemž bylo zprivatizováno asi 450 tisíc objektů. V Albánii došlo k rychlé privatizaci městského bydlení, která byla v transformujících se zemích poněkud neobvyklá. Od roku 1993 do roku 1995 byla zcela zprivatizována většina státních podniků. V roce 1995 započala kupónová privatizace, kterou doprovázelo mnoho problémů a nízká poptávka po kupónech. Privatizace v Albánii probíhá až do současnosti. Cílem vlády je zvýšení tempa privatizace a vytvoření příznivého ekonomického prostředí, které bude přitahovat zahraniční investory (Aleksi, 2015).

3.3.2 Bulharsko

Privatizace v Bulharsku probíhala od roku 1992, kdy byla založena Privatizační agentura a přijat zákon o privatizaci a restrukturalizaci státu. Privatizační agentura odpovídala za privatizaci velkých podniků, zatímco odprodej menších a středních podniků byl v kompetenci příslušných ministerstev. Prostředí pro privatizaci však v zemi nebylo moc příznivé, byla zde nestabilní ekonomická a politická situace, nestabilní bankovní systém a nevyvinutý finanční sektor. Privatizace zde byla pomalejší než v ostatních zemích. Mezi roky 1993 a 1995 probíhaly první kroky privatizace a rozvoj institucí. V roce 1995 nastal pokrok a postupně byla zaváděna skutečná privatizace. Do konce roku 1995 bylo zprivatizováno 24 tisíc subjektů. Většina jednotek přešla do soukromých rukou formou restitucí a jednalo se zejména o obchody, restaurace, sklady a drobnou výrobu. Restituce pomohly vytvořit příznivé podmínky pro vytvoření trhu s nemovitostmi a podpořily podnikání. Velké množství středních a velkých státních podniků bylo zprivatizováno formou přímého prodeje. V oblasti privatizace obecního majetku bylo téměř 50 procent vlastnictví převedeno prostřednictvím dražeb. V letech 1996 až 1997 byla prováděna kupónová privatizace, přičemž se Bulharsko díky pozdějšímu zavedení vyhnulo některým problémům, které se projevíly v souvislosti s touto metodou v jiných zemích. Touto formou bylo zprivatizováno velké množství podniků. Další významná privatizace poté proběhla v letech 1998 až 2000 a jednalo se o převod majetku formou zaměstnaneckých akcií (Prohaska, 2015, Miller, 2006).

3.3.3 Rumunsko

Privatizační proces započal v Rumunsku bezprostředně po pádu komunistického režimu. Již v roce 1990 byl vydán zákon, který podporoval převod státních podniků na soukromé společnosti a agentury. V roce 1991 byl za účelem převodu státních podniků vytvořen Fond národního majetku a následně bylo zprivatizováno asi 30 % státního vlastnictví. V letech 1993 až 1996 probíhala privatizace formou zaměstnaneckých akcií. Touto metodou byla zprivatizována až třetina privatizovaného majetku. V roce 1995 byla zavedena kupónová privatizace, která se uplatňovala do roku 1996 a tvořila poslední etapu privatizace. V následujícím roce proběhly v Rumunsku legislativní změny, které do privatizačního procesu přinesly určitou míru decentralizace. Fond národního majetku stále existoval, ale velká část jeho kompetencí byla převedena na jiné orgány. Od roku 1991 do roku 1995 plynulo do Rumunska malé množství zahraničních investic a prudce kleslo HDP. Lze říci, že privatizace v Rumunsku zajistila stabilnější ekonomické prostředí a přilákala zahraniční investory, díky nimž je spousta hospodářských odvětví již plně privatizováno (Hagima, 2014).

3.3.4 Hodnocení malé a velké privatizace

V následující části bude přiblížen reformní vývoj v oblasti malé a velké privatizace pomocí již popsanych ukazatelů, které hodnotí pokrok v přechodu ekonomik na tržní ekonomiky (viz přílohy č. 6 a č. 7). Tyto ukazatele jsou součástí šesti ukazatelů publikovaných Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj.

Skóre ukazatelů odráží posouzení hlavního ekonoma EBRD o pokroku v přechodu pro danou zemi. Stupnice měření se pohybuje v rozmezí od 1 do 4+, kde 1 znamená malou nebo žádnou změnu z centrálně plánované ekonomiky a 4+ reprezentuje standardy industrializované tržní ekonomiky. Hodnocení "+" a "-" pracuje s přidáním 0,33 a odečtením 0,33 z plné výše, přičemž například skóre 2,33 se považuje za 2+, ale skóre 2,67 se už považuje za 3- (EBRD, 2015a, EBRD, 2015c).

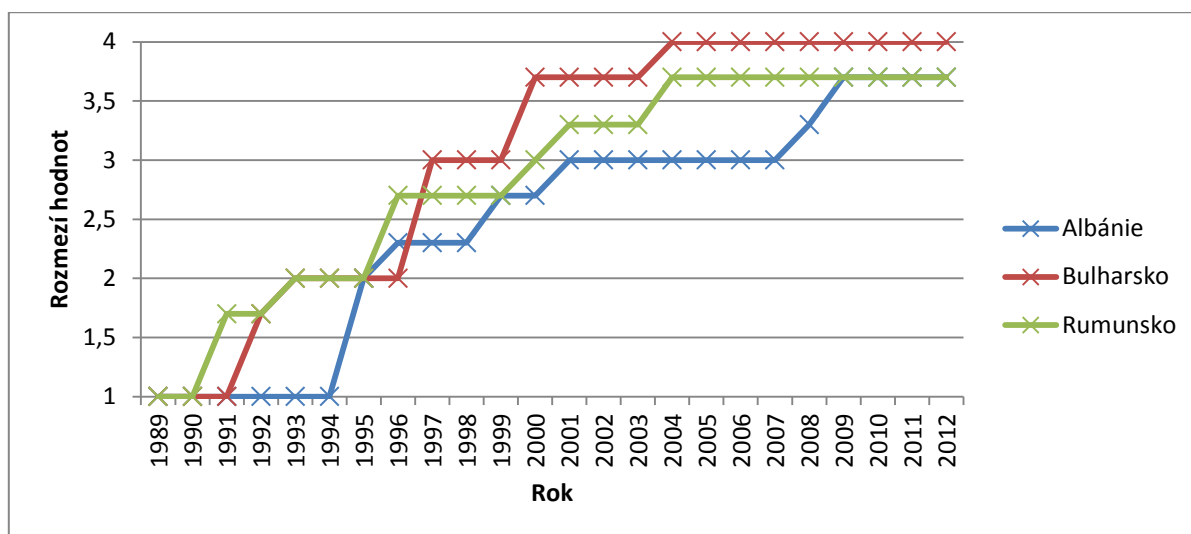
Velká privatizace (Large scale privatisation)

Pokud je země označena následujícím hodnocením, týkajícím se velké privatizace, jsou země v následujících fázích pokroku (EBRD, 2015c):

- 1 - je zprivatizováno pouze malé množství státního vlastnictví,
- 2 - komplexní plán privatizace je téměř připraven k realizaci a jsou dokončeny některé prodeje,
- 3 - v soukromých rukou, nebo v procesu privatizace je více než 25 % majetku podniků, pravděpodobně jsou zde ale nevyřešené otázky týkající se řízení a správy podniků,
- 4 - v soukromém vlastnictví je více než 50 % státních podniků a zemědělského majetku a je dosaženo významného pokroku při správě a řízení těchto podniků,
- 4+ - v osobním vlastnictví je více než 75 % podnikových aktiv s účinnou správou a řízením, což jsou standardy typické ve vyspělých průmyslových ekonomikách.

Dle grafu 3.1 si lze všimnout, že nejdříve došlo k pokroku v Rumunsku v roce 1990, jelikož zde byla privatizace zahájena bezprostředně po pádu komunistického režimu. Tato země byla rok poté následována Bulharskem a od roku 1992 byl pokrok ve výše jmenovaných zemích stejný. Od roku 1997 do současnosti se Bulharsko nachází ve vyšší fázi pokroku než Rumunsko a v roce 2012 bylo hodnoceno známkou 4. Albánie od počátku období v pokroku zaostávala, nicméně od roku 2009 se nachází společně s Rumunskem na hodnotě 3,67, což odpovídá známce 4-.

Graf 3.1 Velká privatizace

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

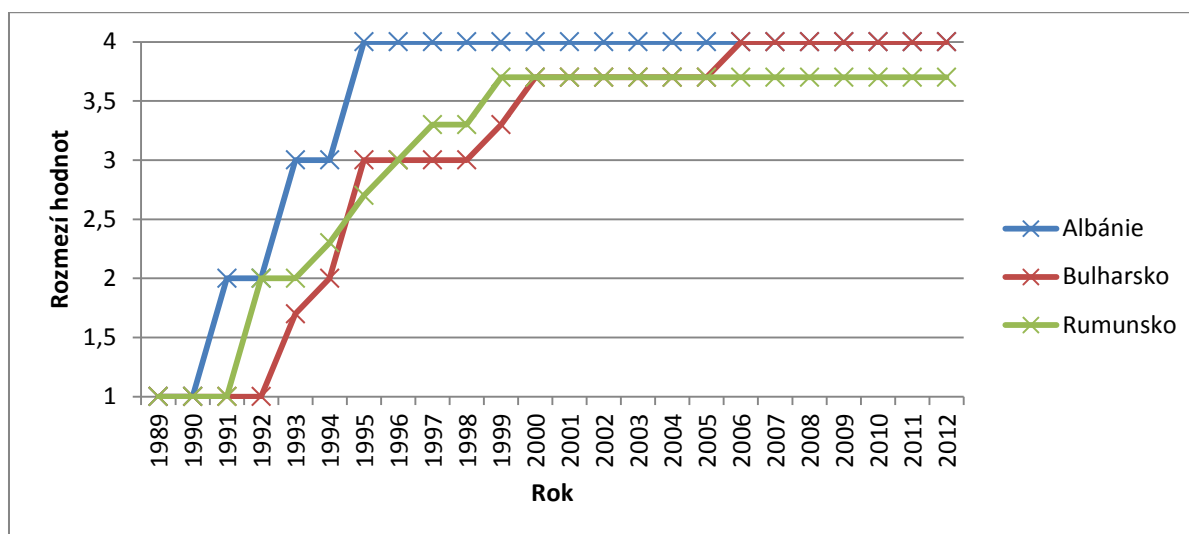
Malá privatizace (Small scale privatisation)

Pokud je země označena následujícím hodnocením, týkajícím se malé privatizace, jsou země v následujících fázích pokroku (EBRD, 2015c):

- 1 - v zemi dochází pouze k malému pokroku,
- 2 - je zprivatizován podstatný podíl státního majetku,
- 3 - komplexní plán privatizace je téměř připraven k realizaci,
- 4 - v zemi proběhla celková privatizace malých firem s obchodovatelnými vlastnickými právy,
- 4+ - malé podniky již nejsou ve vlastnictví státu, obchoduje se s pozemky, což jsou standardy typické ve vyspělých průmyslových ekonomikách.

Na rozdíl od grafu 3.1, kde Albánie zaujímala nejslabší hodnocení, je situace v grafu 3.2 značně rozdílná. Albánie je zemí, ve které začalo k pokroku v oblasti malé privatizace docházet nejdříve, a po celé sledované období je hodnocena nejvyššími známkami ze všech sledovaných zemí. Již od roku 1995 je země na stupni pokroku, označeném známkou 4. Na stejné hodnotě je momentálně také Bulharsko. Vývoj pokroku v Rumunsku od roku 1996 stagnuje a je hodnocen známkou 4-.

Graf 3.2 Malá privatizace

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Na základě výše uvedených grafů a ukazatelů, pomocí nichž byl hodnocen pokrok zemí v přechodu na tržní ekonomiky, lze tvrdit, že se v této problematice země většinou moc neliší a země dosahují podobných výsledků. V oblasti cenové liberalizace a obchodu včetně devizového systému dosahují Albánie, Bulharsko a Rumunsko v posledních letech dokonce shodně nejvyšší možné známky 4+. V ostatních sledovaných oblastech se pořadí jednotlivých zemí mění, přičemž je možno říci, že nejlepšího hodnocení dosahuje Bulharsko, dále Rumunsko a na posledním místě zůstává Albánie. Mezi oblastmi, ve kterých mají země i na konci sledovaného období ještě stále rezervy, patří politika hospodářské soutěže a restrukturalizace vlády a podnikání.

3.3.5 Řecko

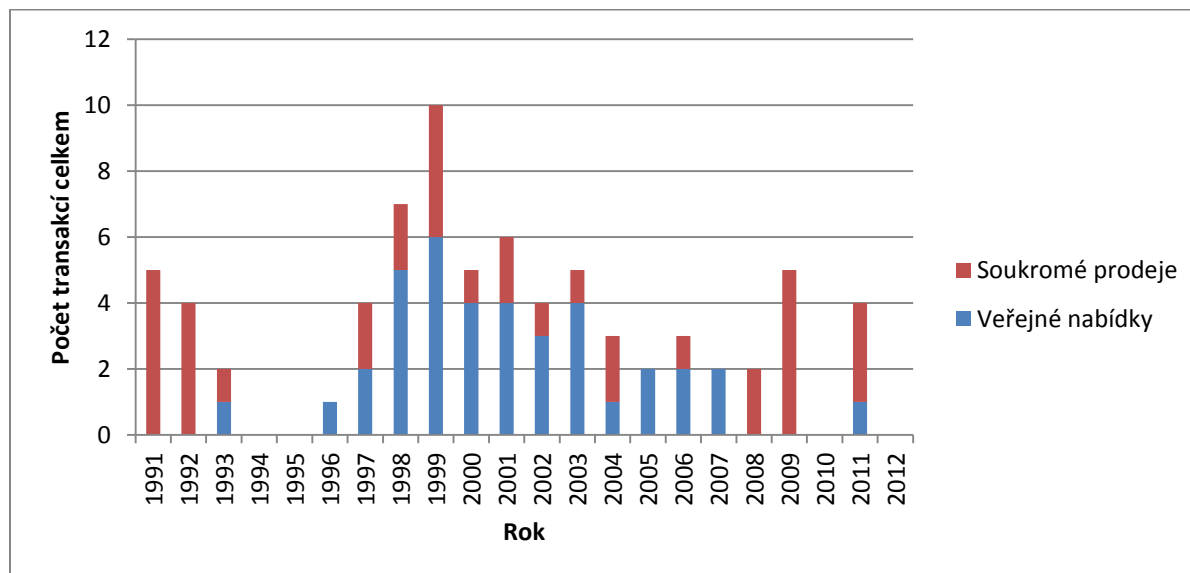
Privatizace začala v Řecku na počátku 90. let 20. století po prvním zvolení pravicové strany Nová demokracie. Vláda považovala privatizaci za hlavní politický cíl a vydala seznam firem, které měly být privatizovány. Počáteční fáze řeckého privatizačního programu zahrnovala především podniky, které patřily IRO. První vlna privatizace byla zablokována silnou politickou opozicí a odbory. Situace se změnila po roce 1995, kdy byla přijata kandidatura do Evropské měnové unie (dále EMU). Na vládu byl vyvíjen tlak a bylo požadováno provedení strukturálních reforem s cílem posílit důvěryhodnost politiky. Po roce 1996 proces privatizace pokračoval. Během této druhé fáze se privatizovaly především veřejné služby a telekomunikace, přičemž z privatizace telekomunikací plynulo 41 % celkových příjmů a z veřejných služeb potom 21%. Velký podíl na celkových příjmech, konkrétně 16 %, měl také finanční sektor, kde byly privatizovány komerční banky, investiční banky a holdingové

společnosti. Ambiciózní privatizační program plánovala vláda na rok 2005. Tento program měl vést ke snížení rozpočtového deficitu. Řecká vláda dosáhla svého cíle ohledně privatizačních příjmů (Privatization Barometer, 2015d).

V roce 2002 byl zákonem navrhnout nový právní rámec. Nový zákon stanovila privatizační komise a vztahuje se na podniky, v nichž má stát kontrolní podíl. Zákon stanovuje seznam všech způsobů odprodeje podniků (Privatization Barometer, 2015c).

V grafu 3.4 lze vidět celkový počet privatizovaných podniků od roku 1991 do roku 2012. Graf také znázorňuje podíl podniků privatizovaných formou soukromých prodejů a formou veřejných nabídek. Největší počet podniků byl zprivatizován v roce 1999 a to celkem deset podniků. Větší počet podniků byl převeden také v roce 1998 a 2001. Naopak v letech 1994, 1995, 2010 a 2012 nebyl privatizovaný jediný podnik. Prostřednictvím soukromých prodejů bylo nejvíc podniků privatizováno v letech 1991 a 2009, v každém z těchto let po pěti podnicích. Formou veřejných nabídek se podniky převáděly nejvíc v roce 1999. Celkově bylo za sledované období zprivatizováno sedmdesát čtyři podniků, z toho třicet šest soukromými prodeji a třicet osm využitím veřejných nabídek (viz příloha č. 8).

Graf 3.4 Celkový počet privatizovaných podniků

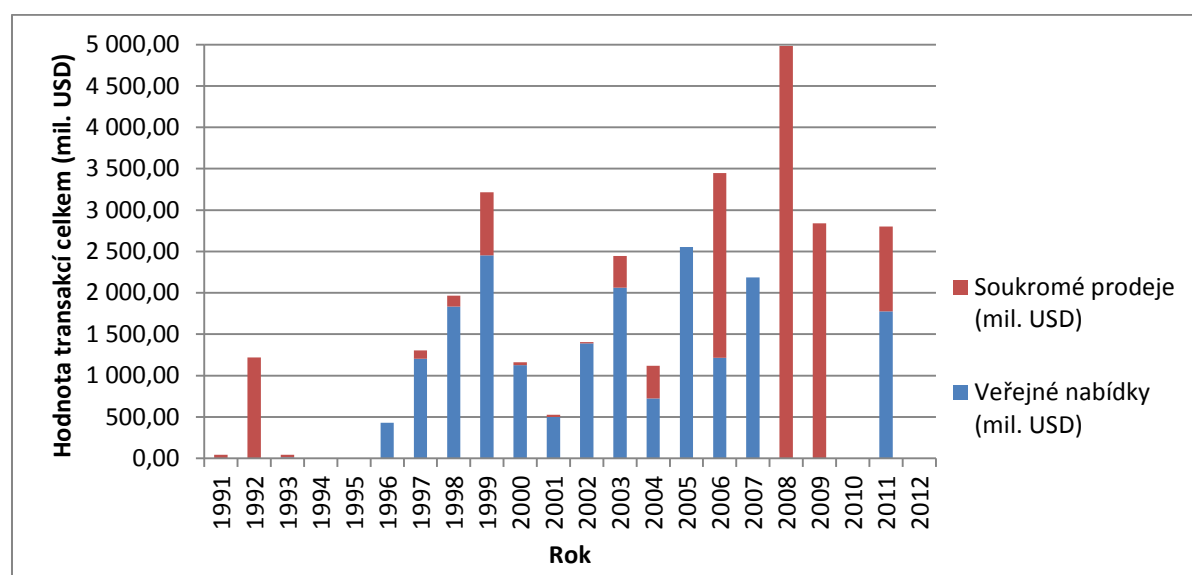

Zdroj: Privatization Barometer, 2015e, zpracování vlastní

Dle grafu 3.5 lze vidět, že ačkoliv bylo nejvíce podniků privatizováno v roce 1999, příjmy z těchto prodejů byly největší v roce 2008, kdy došlo k prodeji dopravní firmy *Piraeus Port Authority* v hodnotě 4 300 mil. USD a částečnému prodeji telekomunikační firmy *Hellenic Telecom Organization* (OTE). OTE byla privatizována po částech celkem osmkrát, přičemž

nejvyššího příjmu bylo dosaženo v roce 2007. Velkého rozdílu mezi počtem privatizovaných podniků a příjmů z jejich prodeje si lze všimnout v roce 2001, kde ačkoli převedených podniků bylo šest, příjmy z prodeje byly jedny z nejnižších celkově. Ve většině případů byl podíl příjmů z prodeje prostřednictvím veřejných nabídek vyšší než příjmy ze soukromých prodejů. Nejvíce příjmů bylo získáno v již zmiňovaném roce 2008, dále pak v letech 2006, kdy byly částečně zprivatizovány banky *Emporiki Bank* a *Postal Savings Bank*, a 1999, také díky privatizaci již zmíněné firmy OTE. Nejméně příjmů bylo dosaženo v letech 1991, 1993. K firmám, ze kterých bylo během privatizace v jednotlivých letech získáno více než 1000 mil. USD, patří také firma *Opap*, poskytující služby, či řecké banky *Alpha Bank* a *Agricultural Bank of Greece* (Privatization Barometer, 2015a). Celkem Řecko obdrželo z privatizace 33 700 milionů USD, z toho 14 224 milionů USD ze soukromých prodejů a 19 476 milionů USD z prodeje prostřednictvím veřejných nabídek (viz příloha č. 9).

Graf 3.5 Celkové příjmy z privatizace v mil. USD

Zdroj: Privatization Barometer, 2015d, zpracování vlastní

Postsocialistické země měly po dlouhém období komunistického režimu hospodářské problémy a rozvoj v těchto zemích byl brzděn krizí, která měla ekonomický, politický a institucionální charakter. V Řecku bylo demokratické zřízení obnoveno o patnáct let dříve. I když zde například privatizace začala probíhat ve stejnou dobu jako v postsocialistických zemích, mnohem dříve zde mohly být provedeny důležité sociální a politické změny, napomáhající k pokroku a rozvoji.

4. Vztah právního rámce a ekonomického rozvoje balkánských zemí

V následující kapitole bakalářské práce jsou zhodnoceny ukazatele popisující ekonomickou vyspělost a růst ve vybraných balkánských zemích pomocí HDP na obyvatele v paritě kupní síly a tempa růstu reálného HDP. Jelikož mají na posuzování vývoje hospodářského růstu vliv i jiné faktory jako lidský kapitál, jsou zde porovnány i výsledky jednotlivých zemí z hlediska indexu lidského rozvoje. V další části této kapitoly je možno najít ukazatele institucionální kvality, pomocí kterých lze hodnotit kvalitu institucí působících v jednotlivých zemích. Dále je zde analyzován vztah mezi ekonomickým rozvojem a indexy právního prostředí. Na závěr je sledován vzájemný vztah mezi HDP na obyvatele a kvalitou právního řádu na základě korelační analýzy.

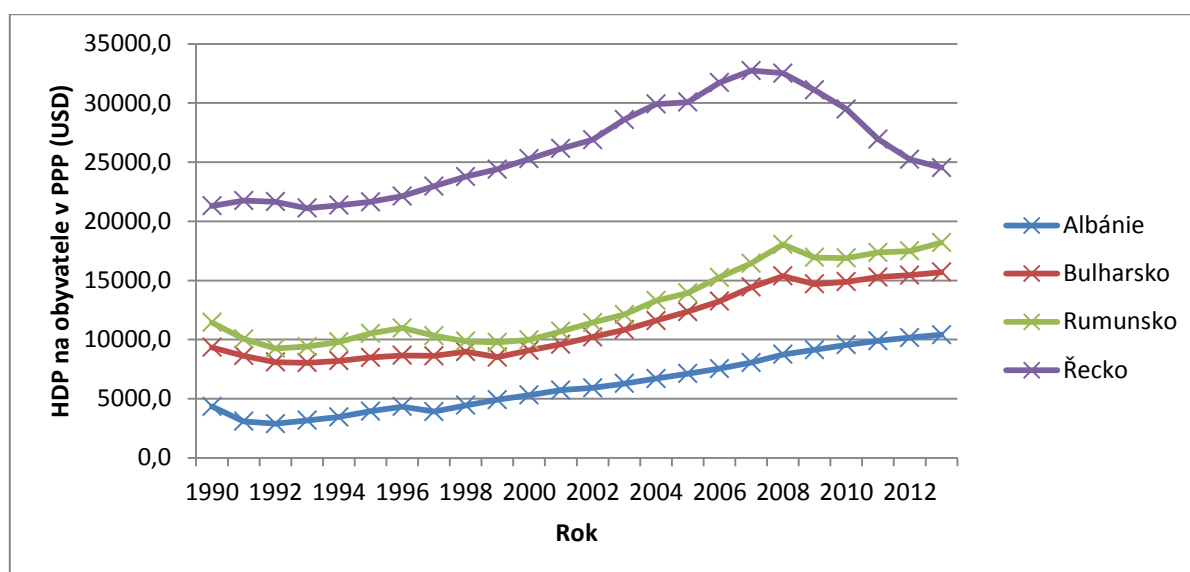
4.1 HDP na obyvatele v paritě kupní síly

„HDP měří celkový objem veškeré finální produkce vyrobené v dané zemi během daného období výrobními faktory umístěnými v dané zemi bez ohledu na to, kdo tyto výrobní faktory vlastní“ (Kotlán a kol., 2001, s. 23).

HDP na obyvatele je vyjádřeno pomocí parity kupní síly (PPP), kdy je hrubý domácí produkt převeden na mezinárodní dolary, přičemž tento mezinárodní dolar má stejnou kupní sílu jako americký dolar. Data jsou vyjádřena v mezinárodních dolarech ve stálých cenách roku 2011 a jsou uvedena v příloze č. 10 (WB, 2015a).

Dle grafu 4.1 je zemí s výrazně nejvyšším HDP na obyvatele Řecko, což může být způsobeno dřívějším přechodem na tržní ekonomiku. Do roku 2008 zde docházelo k vyváženému růstu. V následujícím roce začalo HDP na obyvatele klesat, ekonomika se dostala do recese, kterou ještě prohloubil dopad globální finanční krize. Tento pokles se zastavil v roce 2012 a v posledním sledovaném roce si lze všimnout opět mírného růstu. V Bulharsku a Rumunsku došlo k poklesu pouze v letech 2008 až 2009, v Albánii pak o rok později. Pokles v těchto zemích však zdaleka nebyl tak znatelný jako v případě Řecka a po roce mírného propadu se opět nastartovat růst. Bulharsko a Rumunsko dosahovalo srovnatelných hodnot, přičemž na konci sledovaného období připadá na jednoho obyvatele v Rumunsku o necelé tři tisíce dolarů více. V Albánii, která se v roce 2000 velmi přiblížila předchozím dvěma zemím, nedochází v posledních třinácti letech k tak velkému růstu jako v případě Bulharska a Rumunska a na tyto země momentálně ztrácí. Může to být způsobeno střídáním politické reprezentace u moci, nedostatkem investic či výší veřejného dluhu.

Graf 4.1 HDP na obyvatele v paritě kupní síly (int. USD) ve stálých cenách

Zdroj: WB, 2015a, zpracování vlastní

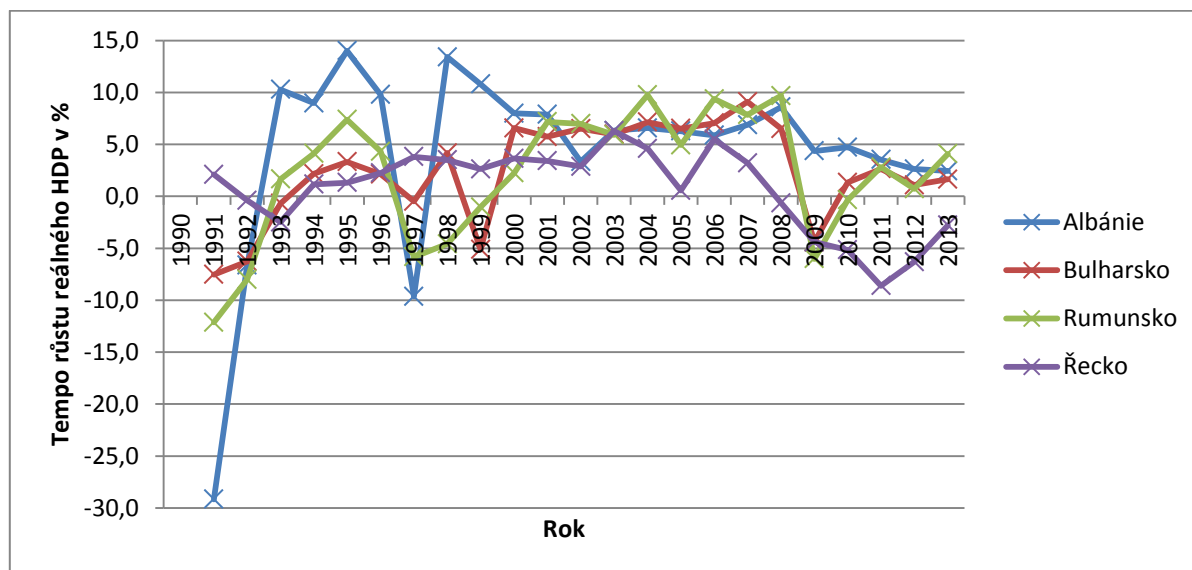
4.2 Tempo růstu reálného HDP

Měřítkem ekonomické výkonnosti je hrubý domácí produkt (HDP). K vyjádření ekonomického růstu lze pak využít tempo růstu tohoto produktu. Meziroční tempo růstu HDP v procentech bylo vypočteno na základě HDP na obyvatele v paritě kupní síly s použitím údajů z předchozího roku (viz příloha č. 11).

Ve srovnání s grafem 4. 1, který znázorňoval HDP na obyvatele a jehož vývoj měl ve všech zemích podobnou tendenci, se vývoj tempa růstu HDP v grafu 4.2 ve sledovaných zemích značně liší. Ihned na začátku grafu si nelze nevšimnout obrovského propadu v Albánii, kdy tempo růstu oproti předešlému roku pokleslo o 30 %. Během dvou let ale došlo k prudkému nárůstu tempa, kdy se tempo zvýšilo celkem o 40 % a jasně převyšovalo tempo růstu ostatních zemí. Další propad přišel v Albánii v roce 1997, z něhož se země opět dokázala následující rok dostat. Následovalo znovu období poklesu, ten však nepřešel do záporných hodnot. Od roku 2002 probíhal mírný růst tempa až do roku 2008. Od té doby tempo růstu klesá. Albánie je momentálně zemí s druhým nejvyšším tempem růstu, ale i přesto zůstává na poslední pozici v rámci HDP na obyvatele. Lze říci, že Albánie byla do roku 2002 zemí s nejméně vyrovnaným tempem růstu HDP. K zemím se záporným tempem růstu na začátku období je možno zařadit i Bulharsko a Rumunsko. V obou jmenovaných zemích došlo postupem času k růstu tempa s vrcholem v roce 1995. Poté následovalo období poklesu do záporných hodnot, zde se ale vývoj v Bulharsku a Rumunsku liší. V Rumunsku je vidět citelnější propad a následný růst až do roku 2001. V Bulharsku se v tomto období fáze růstu a

poklesu vystřídaly vícekrát. Od roku 2001 je vývoj zemí podobný, v Rumunsku s mírně výraznějšími výkyvy. V roce 2009 došlo, jako v ostatních zemích, k zápornému růstu, které ovšem další rok nahradilo oživení a tempo růstu od tohoto období stále roste. Rumunsko dosahuje v porovnání s Bulharskem v oblasti tempa růstu momentálně o něco lepšího výsledku, ke kterému významně přispěly vysoké hodnoty vývozu. Řecko je jedinou zemí, která na začátku sledovaného období nevykazovala záporný růst. Došlo k němu sice hned v následujících dvou letech, ve kterých ostatní země byly ve fázi růstu, pokles Řecka však zdaleka nebyl tak markantní. Následně bylo tempo růstu poměrně vyrovnané až do roku 2003, kdy podobně jako v Rumunsku došlo ke snížení z důvodu snížení podpor a ukončování poválečných rekonstrukcí. V následujících letech došlo také ke snižování vysoké míry inflace. Poté se Řecká ekonomika vzpamatovala, ne však na dlouho. Od roku 2006 lze pozorovat klesající tempo růstu, přičemž ke zlomu došlo až v roce 2011. I přes momentální růst se Řecko pohybuje jako jediná země v záporných číslech.

Graf 4.2 Tempo růstu reálného HDP/obyv.

Zdroj: zpracování vlastní

4.3 Index lidského rozvoje (HDI)

Index lidského rozvoje (*Human Development Index*; dále jen HDI) sestavuje United Nations Development Programme od roku 1980 a od roku 2005 je každoročně publikován v dokumentu Human Development Reports (HDR, 2015c).

Index lidského rozvoje byl vytvořen s cílem zdůraznit, že kromě hospodářského růstu má na posuzování vývoje země vliv i lidský kapitál. Tento index může sloužit k odpovědi, proč dvě

země se stejnou úrovní hrubého národního důchodu (HND) na obyvatele mohou mít odlišné výsledky lidského rozvoje (HDR, 2015c).

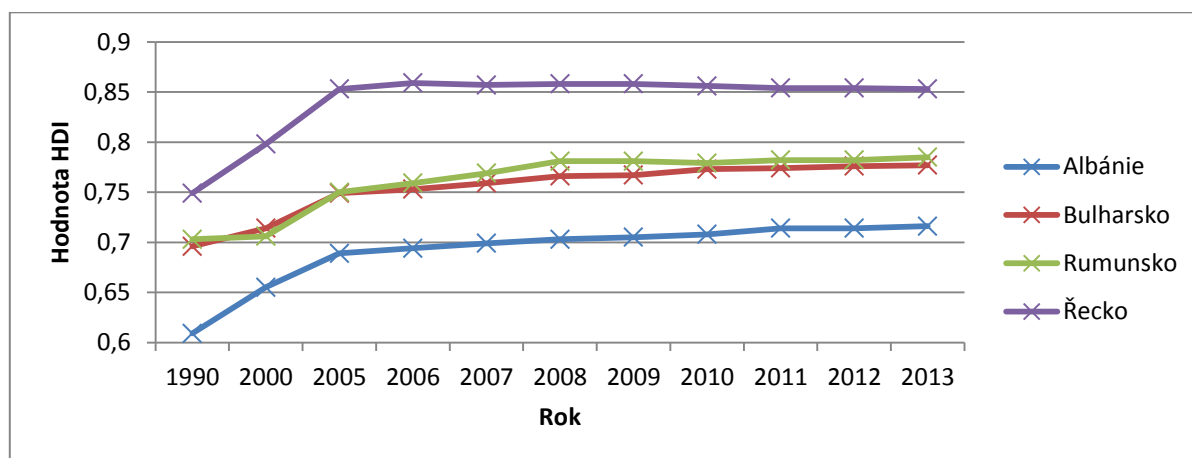
HDI shrnuje míru úspěšnosti v klíčových dimenzích lidského vývoje. Těmi jsou dlouhý a zdravý život, lidské znalosti a slušná životní úroveň. Zdraví se hodnotí pomocí očekávané délky života při narození. Lidské znalosti jsou měřeny indexem vzdělávání, který zahrnuje průměrnou dobu vzdělání a očekávanou dobu vzdělání. Životní standard je hodnocen pomocí hrubého národního důchodu na obyvatele v paritě kupní síly (HDR, 2015c).

Hodnota HDI je znázorněna číslem od 0 do 1. Země se podle hodnoty HDI dělí do čtyř skupin a to na země s velmi vysokým, vysokým, středním, nebo nízkým stupněm lidského rozvoje.

Na základě grafu 4.3, který vychází z dat v příloze č. 12, se pořadí zemí na začátku a konci období nezměnilo a ve všech zemích lze vidět velmi podobnou tendenci vývoje. Index v žádné zemi nezaznamenal výkyvy a pohybuje se stále ve velmi podobných hodnotách, ač to tak z grafu na první pohled nevypadá. Je totiž nutné vzít v potaz hodnoty zveřejňované v prvních letech, vzdálené od sebe 10 a 5 let. Zemí s nejvyšší hodnotou indexu je Řecko, které se řadí mezi země s velmi vysokým stupněm lidského rozvoje. Jako v jediné zemi zde však nedochází k růstu hodnoty indexu. V roce 2008 se v Řecku růst zastavil a rok poté začalo docházet k velmi mírnému poklesu. V oblasti dílčích ukazatelů Řecko dosahuje nejvyšších hodnot v očekávané délce života při narození, která stále mírně roste, v očekávané době vzdělání, kde hodnota od roku 2007 stagnuje, a v HND na obyvatele v paritě kupní síly. V posledním jmenovaném dílčím ukazateli hodnota klesla od roku 2007 o 6 tisíc dolarů na obyvatele, i přesto si ale Řecko drží první pozici. V ostatních třech zemích, které spadají do skupiny zemí s vysokým stupněm lidského rozvoje, došlo v průběhu sledovaného období k trvalému mírnému růstu. Rumunsko a Bulharsko dosahuje téměř totožných hodnot s minimálním rozdílem ve všech letech období. Totéž platí i o jednotlivých dílčích ukazatelích těchto dvou zemí. Nejlépe si státy vedou v oblasti průměrné doby vzdělání. Následuje očekávaná doba vzdělání a HND na obyvatele v paritě kupní síly, kde se země pohybují na druhém a třetím místě. V Bulharsku a Rumunsku je nejnižší očekávaná délka života při narození. Zemí, kterou zaostává, je Albánie. Lze však říci, že rozdíl mezi nejhůře hodnocenou Albánií a nejlépe hodnoceným Řeckem byl na konci období menší, než na začátku. Očekávaná délka života při narození je jediným dílčím ukazatelem, kde není Albánie na posledním místě, ale zaujímá místo druhé za Řeckem. Pozitivním faktorem je, že ostatní

dílčí ukazatele rostou, pouze s výjimkou očekávané doby vzdělání, jejíž hodnota se od roku 2007 nemění (viz přílohy č. 13 - 16).

Graf 4.3 Index lidského rozvoje (HDI)

Zdroj: HDR, 2015d, zpracování vlastní

4.4 Indexy právního prostředí

Kvalitu institucí je možno hodnotit pomocí skupiny ukazatelů *The Worldwide Governance Indicators* (dále jen *WGI*). Tyto indikátory publikuje Světová banka v dokumentu *Governance Matters*. Projekt *WGI* informuje o jednotlivých ukazatelích pro správu a řízení v 215 ekonomikách v období od roku 1996 do roku 2013 (WB, 2015d).

Hodnocení pomocí těchto souhrnných ukazatelů se opírá o kombinaci názorů velkého počtu podniků, občanů a odborných respondentů v průmyslových a rozvojových zemích. Tyto názory jsou založeny na 32 zdrojích dat, které jsou produkovány různými ústavy, nevládními a mezinárodními organizacemi, a soukromými firmami (WB, 2015d).

Projekt *WGI* zahrnuje šest souhrnných ukazatelů: Kvalitu demokracie (*Voice and Accountability*), Politickou stabilitu a absenci násilí (*Political Stability and Absence of Violence*), Efektivitu vlády (*Government Effectiveness*), Regulační zatížení (*Regulatory Quality*), Kvalitu právního řádu (*Rule of Law*) a Kontrolu korupce (*Control of Corruption*) (WB, 2015d).

Hodnocení kvality vládnutí pomocí *WGI* je znázorněno pomocí percentilů, přičemž percentil označuje pozici země vůči všem sledovaným zemím. Percentil se pohybuje mezi 0 a 100, kde 0 odpovídá nejnižší pozici země a 100 nejvyšší pozici. Čím vyšší je tedy hodnota indikátoru

(respektive čím blíže je hodnotě 100, kde 100 je maximum), tím je daná země ve sledovaném ukazateli lepší (WB, 2015d).

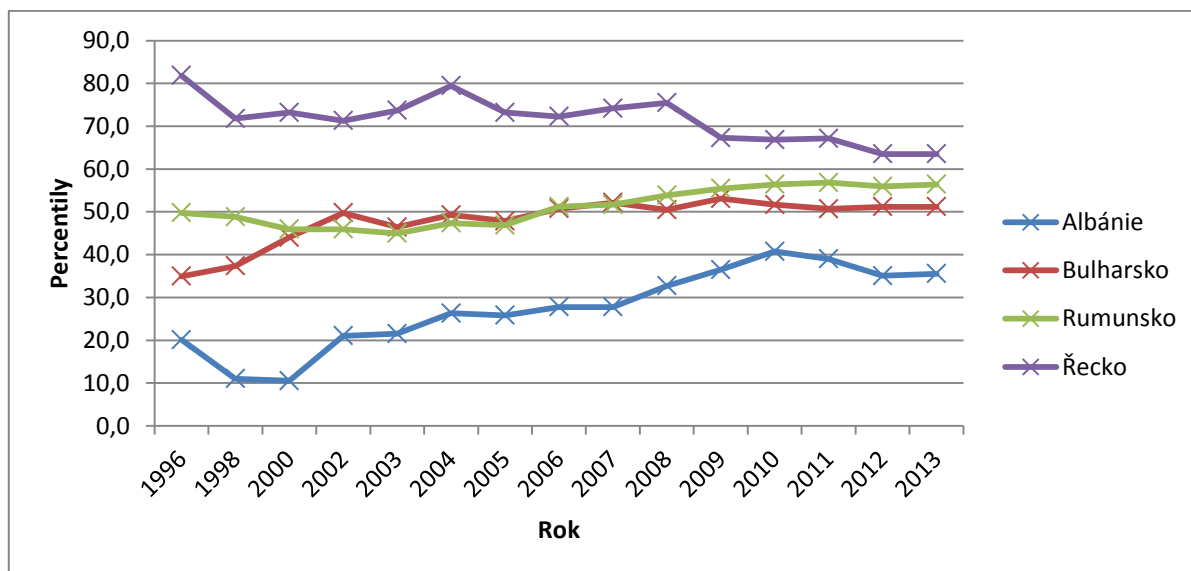
V následující části této bakalářské práce bude analyzována institucionální kvalita pomocí tří ukazatelů ve čtyřech balkánských zemích v období od roku 1996 do současnosti. Pro srovnání byly vybrány ukazatele kvality právního řádu, kvality demokracie, a kontroly korupce (viz přílohy č. 17 - 19).

Kvalita právního řádu (Rule of Law)

Ukazatel kvality právního řádu zachycuje důvěru v dodržování pravidel společnosti, majetkových práv, důvěru v policii a soudy, stejně jako pravděpodobnost trestné činnosti a násilí (WB, 2015b).

Řecko na začátku období dosahovalo hodnoty nad 80 percentil. Do konce období tato hodnota klesla, ač v některých letech ukazatel rostl. Náskok Řecka se výrazně snížil a země se přiblížila druhému Rumunsku, od kterého Řecko dělilo v roce 2013 už pouze 7,1 percentil. Bulharsko a Rumunsko dosahuje opět podobných hodnot a při porovnání je na tom Rumunsko momentálně o něco lépe. V Albánii docházelo od roku 2000 až do roku 2010 k růstu, kdy ukazatel dovedl vzrůst o 30 percentil. I přesto se Albánie nachází na poslední pozici a na ostatní hodnocené státy silně ztrácí. Pořadí zemí zůstalo stejně jako v případě ukazatele efektivity vlády na začátku a na konci sledovaného období shodné a hodnota v těchto zemích se pohybovala mezi 10 a 82 percentily (viz graf 4.4).

Graf 4.4 Kvalita právního řádu

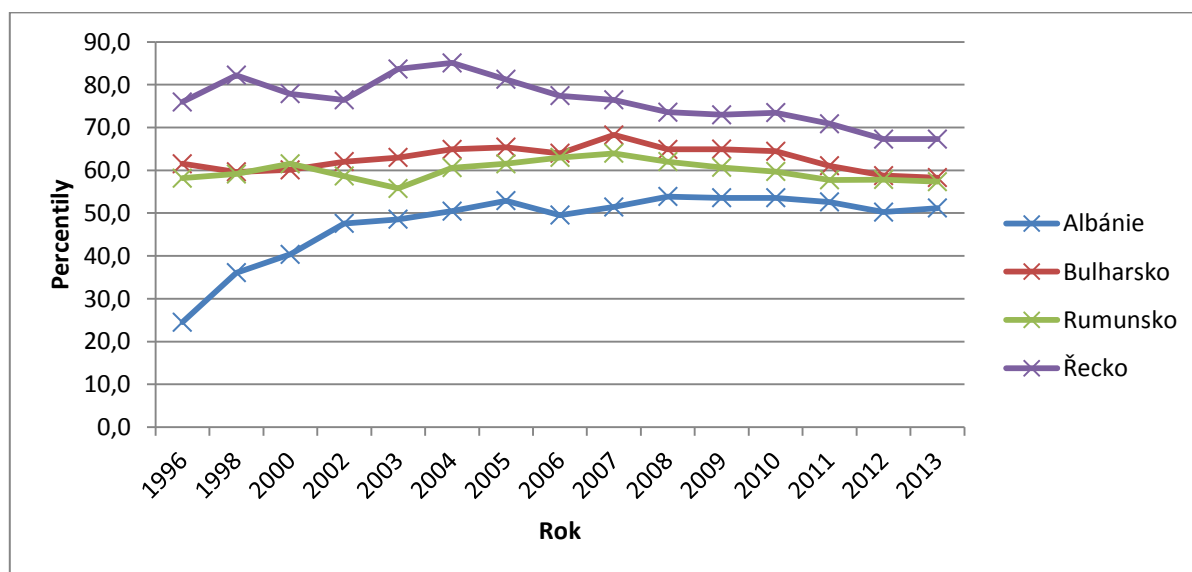
Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Kvalita demokracie (Voice and Accountability)

Kvalita demokracie zachycuje rozsah, do jaké míry mají občané dané země možnost podílet se na výběru jejich vlády, zahrnují také svobodu projevu, svobodu sdružování a svobodné sdělovací prostředky (WB, 2015b).

V případě Albánie došlo ve sledovaném období ke zlepšení kvality demokracie z 24,5 percentil na 51,5 percentil, jak je možno vidět v grafu 4.5. Jedná se tedy o největší změnu ze všech sledovaných zemí. I přesto je Albánie nejhůře hodnoceným státem. Vývoj v Rumunsku a Bulharsku je v čase téměř konstantní, velmi podobný a v obou zemích došlo k mírnému zhoršení, v případě Rumunska o 0,9 percentil a v Bulharsku o 3,2 percentil. Ke zhoršení situace došlo také v Řecku, zde ovšem o necelých 9 percentil. Na začátku období bylo Řecko stejně jako na konci období zemí s nejlepšími výsledky. V roce 1996 byl ale rozdíl mezi Řeckem a Albánií 51,5 percentil, v roce 2013 se rozdíl zmenšil na pouhých 16,1 percentil. Lze tedy říci, že se postupem času sledované země přibližují. Hodnota ukazatele kvality demokracie byla ve všech hodnocených zemích mezi 25 a 85 percentily.

Graf 4.5 Kvalita demokracie

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

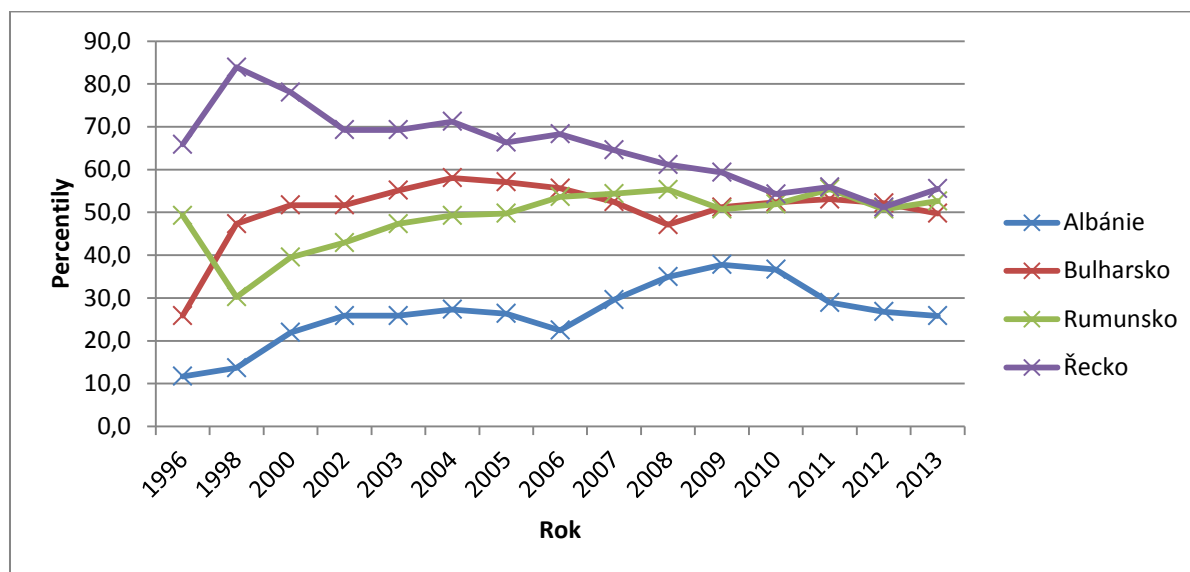
Kontrola korupce (Control of Corruption)

Ukazatel kontroly korupce zachycuje vnímání, do jaké míry je veřejná moc vykonávána pro soukromý zisk. Zahrnuje jak drobné, tak i velké formy korupce (WB, 2015b).

Ukazatel kontroly korupce je dalším indikátorem, kde bylo Řecko na začátku období nejlépe hodnocenou zemí. Náskok Řecka však nebyl tak velký jako v případě ostatních indikátorů.

Vývojová tendence země je zde opět klesající a na konci období lze tvrdit, že hodnoty Řecka, Rumunska a Bulharska jsou prakticky totožné. Nejnižší pozici zaujímá opět Albánie, i když hodnota ukazatele ve sledovaných letech vzrostla o 14,1 percentil. Nejvyšší růst lze v grafu 4.6 pozorovat v Bulharsku, kde se situace zlepšila téměř o 24 percentil, nejvíce však v počátečních letech 1996 až 1998. Opačný vývoj byl v prvních dvou letech v Rumunsku, kde naopak došlo k prudšímu poklesu a hodnota ukazatele začala růst až následně. Celkově se ukazatel pohyboval v rozmezí 12 a 84 percentil.

Graf 4.6 Kontrola korupce

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

U ukazatele efektivity vlády lze říci, že se pořadí zemí na začátku a na konci sledovaného období nezměnilo. Nejlepších hodnot dosahovalo a stále dosahuje Řecko, dále pak Bulharsko, Rumunsko, a na konec Albánie. Je ale nutné říct, že se rozdíly mezi jednotlivými státy zmenšují a země postupem času konvergují. To je způsobeno poklesem hodnot v Řecku a naopak růstem ve zbývajících třech zemích. V Rumunsku hodnota ukazatele výrazněji rostla v letech 1998 až 2002, poté byl vývoj vyvážený a k téměř deseti procentuálnímu růstu došlo ještě v posledním sledovaném roce. V případě Albánie docházelo poměrně často ke střídání období růstu a poklesu. Hodnota ukazatele efektivity vlády byla ve sledovaných zemích mezi 20 a 78 percentily (viz příloha č. 20).

V případě ukazatele politické stability a absence násilí bylo na začátku sledovaného období nejlépe hodnocenou zemí Rumunsko. V roce 1998 došlo k prudkému propadu, který se zastavil v roce 2000, do roku 2002 se ale ukazatel dostal téměř na hodnotu před propadem. Následně k žádným větším propadům nedocházelo a na konci období se Rumunsko nachází

na druhé nejlepší pozici, hned za Bulharskem. Výborného hodnocení na začátku období dosahovalo Řecko. Poté začalo docházet k poklesu, přičemž nejvýraznější propad přišel v letech 2007 až 2009. Od té doby je vývoj téměř bez výkyvů a momentálně Řecko zaujímá poslední pozici. V Bulharsku ukazatel prudce vzrůstal od roku 1996 do 1998. Do roku 2004 postupně docházelo k poklesu a poté opět k růstu. Vývoj v Albánii se obešel bez výrazných výkyvů, dlouhodobý trend v této zemi byl rostoucí. Hodnota ukazatele politické stability se ve všech hodnocených zemích pohybovala v rozmezí 25 a 74 percentil (viz příloha č. 21).

V oblasti regulačního zatížení je vývoj velmi podobný, jako v případě předešlého ukazatele. První pozici opět s náskokem zaujímalo Řecko. Zde ale na konci období ukazatel neměl menší hodnotu než na začátku období. Nedošlo však ani k výraznějšímu růstu. V Bulharsku a Rumunsku byl vývoj ukazatele velmi podobný. Při srovnání začátku a konce sledovaného období lze říci, že hodnota u všech zemí rostla. Nejvíce v Albánii, která byla na začátku období nejhůře hodnocenou zemí. U tohoto ukazatele nelze najít v průběhu vývoje u žádné země prudší výkyvy. Ukazatel se ve sledovaném období nacházel v rozmezí 35 a 80 percentil (viz příloha č. 22).

Z hodnocení ukazatelů institucionální kvality vybraných zemí lze konstatovat, že nejlépe hodnocenou zemí je Řecko. V pěti ze šesti ukazatelů dosahuje nejvyšších hodnot, výjimkou je jen ukazatel politické stability, ve kterém došlo v Řecku ke zřetelnému propadu z prvního na poslední místo. Je zde ale nutné podotknout, že vývojové tendence všech ukazatelů jsou klesající, pouze v případě ukazatele regulačního zatížení došlo k růstu o necelé 2 procentily. O Řecku, které bylo na začátku období zemí s nejlepším hodnocením s poměrně velkým náskokem, lze říct, že se s ostatními zeměmi může nyní v případě institucionálních ukazatelů téměř rovnat. Bulharsko a Rumunsko dosahovalo v průběhu hodnocení velmi podobných výsledků, přičemž je možno říci, že o malý kousek lépe na tom je Bulharsko. Nejhůře hodnocenou zemí je Albánie. Dosahuje nejnižších hodnot ve všech ukazatelích, kromě politické stability. Ač jsou skoro všechny hodnoty v Albánii nejnižší, ve všech šesti ukazatelích došlo v průběhu námi sledovaných let k růstu, což je velmi pozitivní a o žádné jiné zemi to říct nelze. Je možno tvrdit, že se rozdíly mezi sledovanými zeměmi od začátku do konce období zmenšily a země navzájem konvergují.

4.5 Vztah ekonomického rozvoje a právního prostředí

Na základě předešlé analýzy jednotlivých ukazatelů bude nyní srovnán vztah mezi ekonomickým rozvojem, zastoupeným ukazatelem HDI, a právním prostředím. HDI je

hodnoceno na stupnici od 0 do 1. Indexy právního prostředí jsou znázorněny pomocí percentilů, které označují pozici země vůči všem sledovaným zemím. Pro srovnání byly využity první společné hodnoty v roce 2000 a dále hodnoty konce sledovaného období.

V roce 2000 bylo zemí s nejlepšími výsledky ve všech indexech Řecko. V oblasti HDI mezi zeměmi nebyl výrazný rozdíl. Naopak v hodnocení indexů právního prostředí dosahovalo Řecko výrazně příznivějších výsledků. Rumunsko a Bulharsko bylo hodnoceno velmi podobně, pouze kontrola korupce byla v Bulharsku podstatně lepší. Albánie byla zemí výrazně zaostávající zejména v indexech právního prostředí.

Tab. 4.1 Vztah ekonomického rozvoje a indexů právního prostředí v roce 2000

2000	HDI	Kvalita právního řádu	Kvalita demokracie	Kontrola korupce
Řecko	0,798	73,2	77,9	78
Rumunsko	0,706	45,9	61,5	39,5
Bulharsko	0,714	44,0	60,1	51,7
Albánie	0,655	10,5	40,4	22,0

Zdroj: HDR, 2015d, WB, 2015c, zpracování vlastní

Na konci sledovaného období se pořadí zemí nezměnilo. Na prvním místě zůstalo Řecko, rozdíl mezi ním a zbylými zeměmi se ale výrazně zmenšil. Hodnocení ve všech indexech právního prostředí pokleslo, při rostoucí hodnotě HDI. V ostatních zemích veškeré indexy rostly.

Tab. 4.2 Vztah ekonomického rozvoje a indexů právního prostředí v roce 2013

2013	HDI	Kvalita právního řádu	Kvalita demokracie	Kontrola korupce
Řecko	0,853	63,5	67,2	55,5
Rumunsko	0,785	56,4	57,3	52,6
Bulharsko	0,777	51,2	58,3	49,8
Albánie	0,716	35,5	51,2	25,8

Zdroj: HDR, 2015d, WB, 2015c, zpracování vlastní

Při srovnání hodnot HDI a indexů právního prostředí lze říci, že v tomto případě vysoká hodnota ekonomického rozvoje v zemi souvisí s kvalitou právního prostředí, která je při vyšším HDI lepší. Je-li porovnán vývoj v čase, v Albánii, Bulharsku a Rumunsku zároveň s růstem HDI rostlo i hodnocení indexů právního prostředí. Lze tedy říci, že s rostoucím HDI zároveň roste kvalita právního prostředí. Řecko je jedinou zemí, kde vývojové tendence

ekonomického rozvoje a indexů právního prostředí nejsou v rámci celého sledovaného období stejné a zatímco HDI vzrostlo, kvalita právního prostředí se snížila. Při bližším analyzování vývoje v jednotlivých letech lze zjistit, že od roku 2006 hodnota HDI v podstatě stagnovala. Snižující se kvalita právního prostředí tak byla doprovázena téměř konstantní hodnotou HDI.

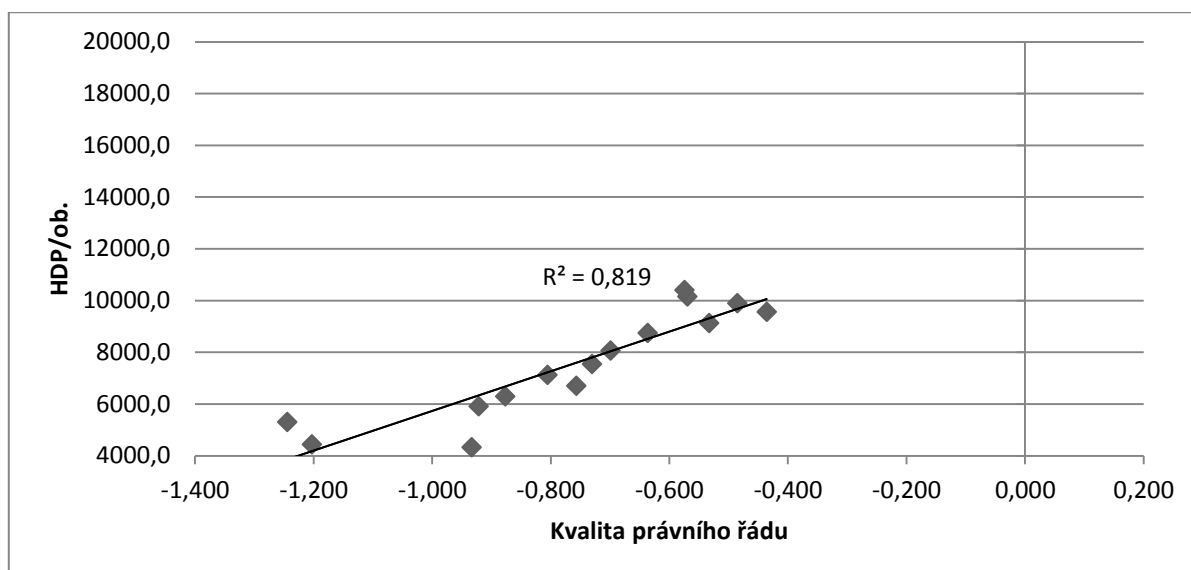
4.6 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu

V následující části bude sledován vzájemný vztah mezi ekonomickou výkonností a kvalitou právního řádu ve čtyřech vybraných zemích. Ke zkoumání vztahu byla využita korelační analýza, která popisuje vzájemnou závislost dvou proměnných. K analýze byl použit ukazatel HDP na obyvatele v paritě kupní síly v dolarech a stálých cenách, a index kvality právního řádu, který spadá do skupiny ukazatelů *The Worldwide Governance Indicators*. Oba ukazatele byly již samostatně popsány a analyzovány výše. Kvalita právního řádu je zde hodnocena na stupnici od - 2,5 (nejhorší hodnocení) do + 2,5 (nejlepší hodnocení). Sledování proběhlo v letech dostupných zároveň pro oba ukazatele, tedy v letech 1996, 1998, 2000 a následně 2002 až 2013 (viz přílohy č. 23 - 26).

Míru korelace lze vyjádřit korelačním koeficientem, který může nabývat hodnot - 1 až + 1. Pokud se koeficient korelace rovná jedné, $|R_{xy}| = 1$, pak je mezi proměnnými x a y funkční lineární závislost. Vyjde-li koeficient větší než nula, $R_{xy} > 0$, existuje mezi proměnnými přímá (kladná) závislost, naopak pokud je koeficient menší než nula, $R_{xy} < 0$, znamená to nepřímou (zápornou) závislost. Je-li koeficient roven nule, $R_{xy} = 0$, proměnné jsou nekorelovanými, tzn. nezávislými znaky. Čím více se koeficient blíží číslu jedna, $|R_{xy}| \rightarrow 1$, tím je lineární závislost mezi proměnnými silnější a naopak čím více se blíží koeficient číslu nula, $|R_{xy}| \rightarrow 0$, tím je závislost slabší (Madryová, 2013).

V případě Albánie byl na základě vlastních výpočtů zjištěn korelační koeficient s hodnotou $R = 0,904989$. Lze tedy říci, že mezi ekonomickou výkonností, zastoupenou ukazatelem HDP na obyvatele, a kvalitou právního řádu existuje kladná závislost a hodnoty obou proměnných zároveň stoupají. Hodnota koeficientu je blízko číslu jedna a závislost je tedy poměrně silná (viz graf 4.7).

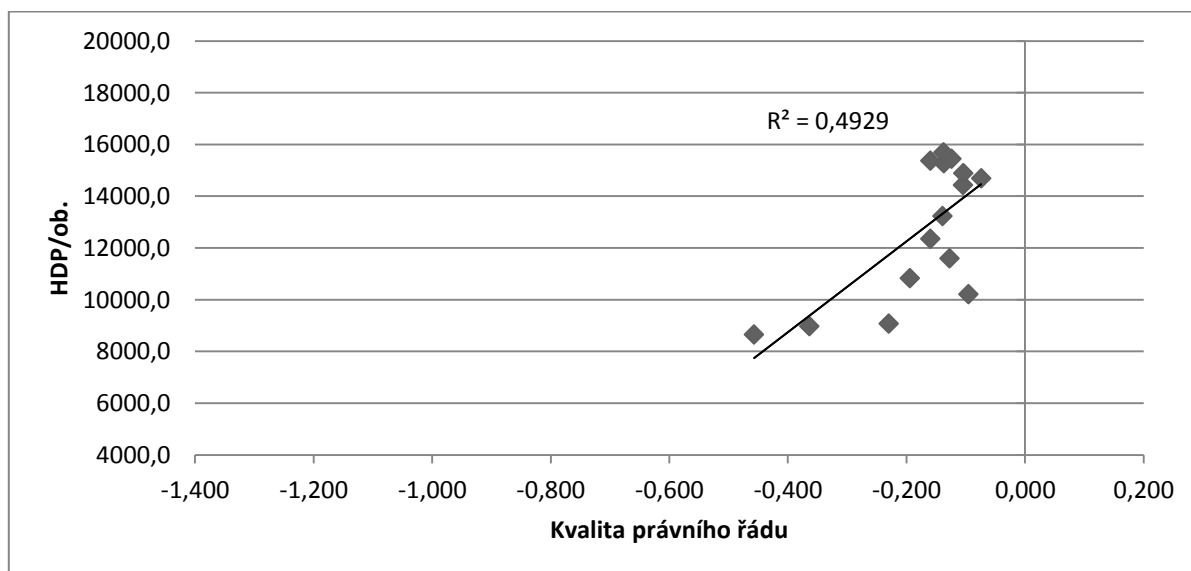
Graf 4.7 Albánie

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

Pro Bulharsko dosahuje vypočtený korelační koeficient hodnoty $R = 0,702089$. Opět se tedy jedná o kladnou závislost s postupným růstem hodnot obou proměnných. Vzájemná závislost ekonomického rozvoje a kvality právního řádu je dost vysoká, ne ovšem tak, jak v případě Albánie (viz graf 4.8).

Graf 4.8 Bulharsko

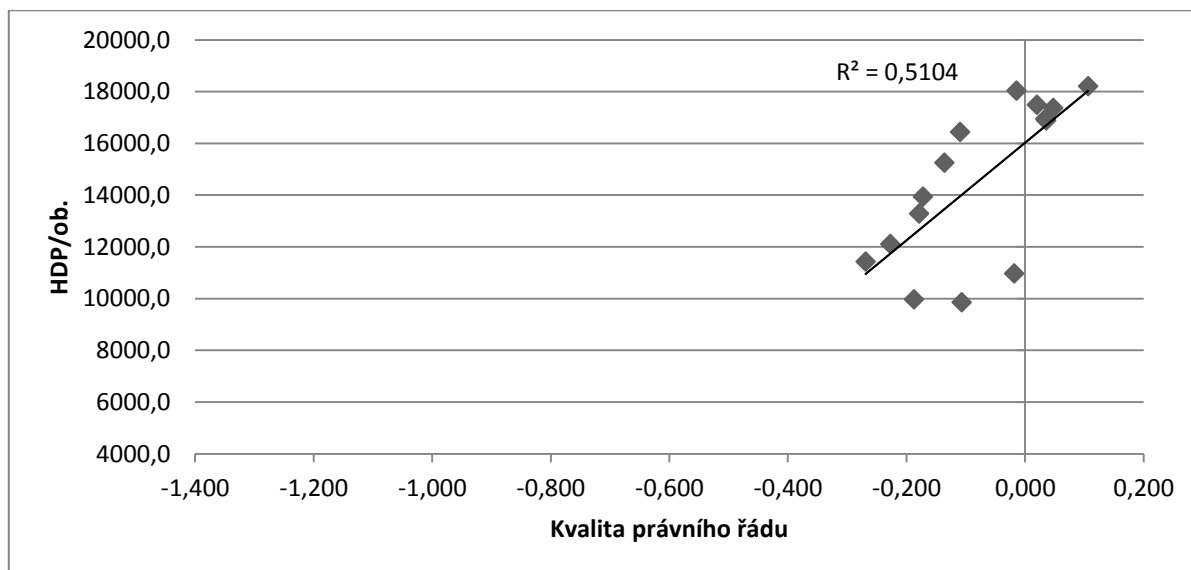

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

Na základě výpočtu pro závislost námi sledovaných proměnných v Rumunsku byl zjištěn korelační koeficient s hodnotou $R = 0,714418$. Rumunsko je tudíž další zemí s kladnou korelací a růstem obou hodnot. Výsledek je velmi podobný hodnotě koeficientu v Bulharsku,

což potvrzuje předchozí analýzy, ve kterých bylo zjištěno, že se tyto dvě země velmi podobají (viz graf 4.9).

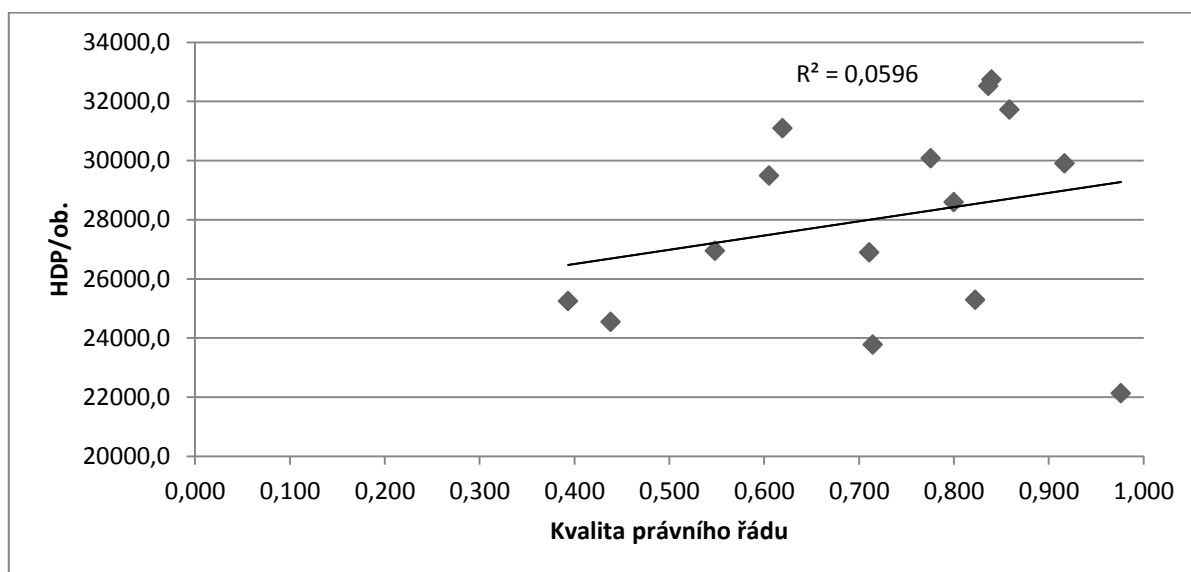
Graf 4.9 Rumunsko

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

V případě Řecka dosahuje korelační koeficient hodnoty $R = 0,244123$. Řecko je tedy zemí, ve které je korelace kladná. Koeficient se ale blíží číslu nula, závislost mezi proměnnými je tudíž velmi slabá a lze říci, že se závislost mezi proměnnými nepotvrdila. Důvěryhodnost dat v Řecku je však kvůli častým případům falšování statistik spekulativní (viz graf 4.10).

Graf 4.10 Řecko

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

K největšímu pokroku v oblasti kvality právního řádu nepochybně došlo ve sledovaném období v Albánii, naopak nejméně v Řecku, kde dokonce došlo k poklesu ukazatele. V Albánii a Bulharsku jsou hodnoty ukazatele po celé sledované období v záporných číslech. V Rumunsku se kladné hodnocení objevilo v roce 2009 a v Řecku jsou hodnoty po celou dobu kladné. HDP na obyvatele nejvíce stoupl v Rumunsku, nejméně hodnota vzrostla v Řecku. I přes ne příliš šťastný vývoj obou ukazatelů zůstávají hodnoty v Řecku na nejvyšší úrovni, což může být způsobeno příznivějšími historickými podmínkami a vývojem v zemi. Zemí s nejsilnější závislostí sledovaných proměnných je Albánie, následovaná Rumunskem a Bulharskem. Rostoucí kvalita právního řádu je v těchto zemích doprovázena vzrůstající hodnotou HDP na obyvatele. Celková kladná závislost byla zjištěna i v Řecku. Hodnota korelačního koeficientu ale byla tak malá, že se závislost mezi kvalitou právního řádu a ekonomickou výkonností nepotvrdila. Ačkoliv nedošlo za celé sledované období k potvrzení závislosti, po detailnější analýze se však ukázalo, že od roku 2006 lze u obou ukazatelů pozorovat klesající trend se silnou závislostí mezi proměnnými.

Shrme-li pořadí zemí v jednotlivých sledovaných ukazatelích, první místo zaujímá jak v ukazateli kvality právního prostředí, tak v HDP na obyvatele, Řecko. Na posledním místě je Albánie a o druhé a třetí místo se dělí Bulharsko s Rumunskem, přičemž došlo jen k výměně pořadí.

Na základě korelační analýzy bylo zjištěno, že ekonomická výkonnost a kvalita právního prostředí na sobě v Albánii, Bulharsku a Rumunsku poměrně silně závisí. V případě Řecka je závislost mezi kvalitou právního prostředí a ekonomickou výkonností ve sledovaném období téměř nulová. Kdyby však došlo k posuzování závislosti od roku 2006, kdy obě proměnné začaly klesat, byla by tato závislost silnější. Lze tvrdit, že je důležité mít právní rámec, který bude podporovat soukromé podnikání a investice, což souvisí se strukturou a vynucováním vlastnických práv. Dále by země měly mít státní zřízení založené na svobodě a demokracii, státní instituce by měly správně fungovat a lidé by jim měli věřit.

5. Závěr

Ekonomický rozvoj je možno chápat jako uspořádání jednotlivých ekonomických mechanismů a pozorování jejich změn. Jedním z hlavních témat ekonomického rozvoje je vysvětlit vývoj ekonomických a politických hledisek, vytvářejících ekonomické prostředí. Ekonomický rozvoj je ovlivňován institucionálním prostředím, neboť vývoj společnosti probíhá právě pomocí vývoje institucí. Institucionální faktory ovlivňující ekonomický rozvoj můžeme chápat jako souhrn obecných, sociálních a psychologických, politických a ekonomických aspektů, které mají vazbu na ekonomický růst. Mezi formální instituce patří i kompletní právní rámec ekonomiky, politické a ekonomické instituce, jejichž vhodným udržováním může být kladně ovlivněna ekonomická výkonnost země a zvýšena její konkurenceschopnost. Mezi takovéto instituce lze zařadit demokratické zřízení či ochranu vlastnických práv.

Albánii, Bulharsko a Rumunsko je možno zařadit mezi postsocialistické státy ležící na Balkánském poloostrově, ve kterých byl po druhé světové válce nastolen po vzoru Sovětského svazu komunistický režim. Tyto země následně prošly centrálně plánovaným hospodářstvím. V čele každé z těchto zemí stál po dlouhou dobu jeden vůdce. Řecko je státem, který se neřadí do socialistického bloku, je zde však také typický silný vliv státu, levicové vlády a uplatňování intervencionistického přístupu.

V roce 1989 došlo v Evropě k pádu komunistického režimu a započala nová éra. Léta diktatury byla nahrazena svobodou a demokratickými právy. Bulharsko, Rumunsko a Albánie měly po dlouhém období komunistického režimu vážné hospodářské problémy. Došlo k úpadku Balkánského poloostrova a oblast se vzdálila zbytku Evropy. Odlišná situace byla v Řecku, kde po pádu komunistického režimu v roce 1946, následném období vlády monarchů a vojenské diktatury, byla demokratická republika obnovena již v roce 1975.

V průběhu 90. let procházely balkánské země transformací z centrálně plánovaných systémů na tržní ekonomiky, přičemž počátek transformace byl v těchto zemích silně ovlivněn negativními faktory z minulosti. Nedílnou součástí transformace byl převod vlastnictví ze státu do soukromých rukou, takzvaná privatizace. V případě Albánie, Bulharska a Rumunska byl proces privatizace pomalý. Důvodem bylo dědictví velkých podniků ve státním vlastnictví, které se vyznačovaly svou neefektivitou. Procesem znárodnění a následné privatizace však procházely i země mimo socialistický blok, v našem případě tedy Řecko. Za

pomoci různých privatizačních metod došlo k převodu velkého množství podniků ze státu na soukromý sektor v rámci malé a velké privatizace.

Na základě analýzy bylo zjištěno, že se Albánie, Bulharsko a Rumunsko v pokroku zemí při přechodu na tržní ekonomiky moc neliší a země dosahují podobných výsledků. Lze ale říci, že nejlepšího hodnocení dosahuje Bulharsko, dále Rumunsko a na posledním místě zůstává Albánie, u níž byly nejméně příznivé i počáteční podmínky. V Rumunsku a v Albánii bylo v roce 2012 v soukromém vlastnictví více než 50 % státních podniků a zemědělského majetku a bylo dosaženo významného pokroku při správě a řízení těchto podniků. V Bulharsku bylo v soukromém vlastnictví dokonce více než 75 % podnikových aktiv. V Albánii, Bulharsku i Řecku již malé podniky téměř nejsou ve vlastnictví státu. V Řecku privatizace začala probíhat ve stejnou dobu jako v postsocialistických zemích a celkově bylo zprivatizováno sedmdesát čtyři podniků za 33 700 milionů USD. Díky příznivějším podmínkám zde mohly být mnohem dříve provedeny důležité sociální a politické změny, napomáhající k pokroku a rozvoji.

Dřívější přechod na tržní ekonomiku je pravděpodobně jedním z důvodů, proč má Řecko po celou dobu sledování nejvyšší hrubý domácí produkt na obyvatele, na rozdíl od tempa růstu HDP, které je v Řecku nejnižší. Nejvyšší pozici Řecko zaujímá také v indexu lidského rozvoje, který shrnuje míru úspěšnosti v klíčových dimenzích lidského vývoje. Těmi jsou dlouhý a zdravý život, lidské znalosti a slušná životní úroveň. Bulharsko a Rumunsko dosahují podobných výsledků. Albánie i přes momentální vysoké tempo růstu HDP na předešlé státy poněkud ztrácí.

Z hodnocení kvality institucí ve vybraných zemích lze konstatovat, že nejlépe hodnocenou zemí je Řecko. Ve většině ukazatelů dosahuje nejvyšších hodnot. Je zde ale nutné podotknout, že vývojové tendence ukazatelů jsou klesající. Bulharsko a Rumunsko dosahovalo v průběhu hodnocení velmi podobných výsledků, přičemž je možno říci, že o malý kousek lépe na tom je Bulharsko. Nejhuře hodnocenou zemí je Albánie. Ač jsou skoro všechny hodnoty v Albánii nejnižší, ve všech ukazatelích došlo v průběhu námi sledovaných let k růstu, což je velmi pozitivní a o žádné jiné zemi to říct nelze. Je možno tvrdit, že se rozdíly mezi vybranými zeměmi od začátku do konce sledovaného období zmenšily a země navzájem konvergují.

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnocení vztahu právního rámce a ekonomického rozvoje vybraných balkánských zemí. Snahou bylo získat odpovědi na otázky, zda kvalita právních institucí či celého právního rámce souvisí s ekonomickým rozvojem a ekonomickou výkonností.

Při srovnání ekonomického rozvoje a indexů právního prostředí lze říci, že vysoká hodnota ekonomického rozvoje v zemi souvisí s kvalitou právního prostředí, která je při vyšším HDI lepší. Je-li porovnán vývoj v čase, v Albánii, Bulharsku a Rumunsku zároveň s růstem HDI rostlo i hodnocení indexů právního prostředí. Lze tedy říci, že v tomto případě s rostoucím HDI zároveň roste kvalita právního prostředí. Řecko je jedinou zemí, kde vývojové tendence ekonomického rozvoje a indexů právního prostředí nejsou v rámci celého sledovaného období stejné a zatímco HDI vzrostlo, kvalita právního prostředí se snížila. Hypotéza zněla, že fungující a kvalitní právní instituce v dané zemi vedou k vyššímu ekonomickému rozvoji a potvrdila se tedy ve všech zemích. Výjimkou je Řecko, kde se kvalita právního prostředí snížila.

Po provedení korelační analýzy bylo zjištěno, že zemí s nejsilnější závislostí mezi ekonomickou výkonností a kvalitou právního řádu je Albánie, následovaná Rumunskem a Bulharskem. Rostoucí kvalita právního řádu je v těchto zemích doprovázena vzrůstající hodnotou HDP na obyvatele. V Řecku byla hodnota korelačního koeficientu tak malá, že se závislost mezi kvalitou právního řádu a ekonomickou výkonností nepotvrdila.

Seznam použité literatury

Monografie

BONDY, Egon, 2005. *O globalizaci*. Brno: L. Marek. ISBN 80-86263-60-6.

DINELLO, Natalia and Vladimir POPOV, 2007. *Political Institutions and Development: Failed Expectations and Renewed Hopes*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. ISBN 978-1-84720-224-6.

GERLOCH, Aleš, 2009. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-233-2.

GLENNY, Misha, 2003. *Balkán 1804 – 1999: nacionalismus, válka a velmoci*. Praha: Jiří Buchal - BB art, 2003. ISBN 8072579762.

HAVLAN, Petr, 2000. *Vlastnictví státu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2351-1

HOLMAN, Robert a kol., 1999. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-238-1.

KLUSON, Václav, 2004. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0722-0.

KOTLÁN, Igor a kol., 2001. *Aplikovaná hospodářská politika*. Ostrava: Sokrates. ISBN 80-86572-01-3.

KOUBA, Karel, Ondřej VYCHODIL a Jitka ROBERTS, 2005. *Privatizace bez kapitálu. Zvýšené transakční náklady české transformace*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0954-1.

LIŠKA, Václav, Kamila SLUKOVÁ a Jolana VOLEJNÍKOVÁ, 2011. *Institucionální ekonomie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-051-5.

MADRYOVÁ, Anna, 2013. *Přednášky k předmětu Statistika A, zimní semestr 2013*. Ostrava: VŠT – TUO, Ekonomická fakulta.

MLČOCH, Lubomír, 2005. *Institucionální ekonomie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-246-1029-9.

PARKER, David and David SAAL, eds, 2003. *Internacional Handbook on Privatization*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. ISBN 1840646136.

PIPES, Richard, 2008. *Vlastnictví a svoboda*. Přel. Luděk BEDNÁŘ. Praha: Agro. ISBN 978-80-257-0017-4.

PROROK, Vladimír a Aleš LISA, 2009. *Politologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-141-0.

SOKOL, Jan, 2007. *Moc, peníze a právo. Esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-066-6.

ŠÍMA, Josef, 2004. *Ekonomie a právo*. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0749-8

TICHÁ, Michaela, 2014. *Ekonomická prosperita a právní prostředí se zaměřením na vlastnická práva: Česká republika a ostatní postsocialistické země pohledem institucionální ekonomie*. Praha: ČVUT. ISBN 978-80-86729-99-2.

VARADZIN, František a kol., 2004. *Ekonomický rozvoj a růst*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-86419-61-4.

VOIGT, Stefan, 2008. *Institucionální ekonomie*. Přel. Jana ČAMROVÁ. Praha: Liberální institut. ISBN 80-86-389-53-7.

Periodika

BREINEK, Pavel, 2006. Ekonomický význam institucí. *Národohospodářský obzor*, roč. 6, č. 1, s. 12-26.

NORTH, Douglass C., 1991. Institutions. *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 5, no. 1, p. 97-112. ISSN 0895-3309.

NORTH, Douglass C., 1994. Vývoj ekonomické výkonnosti v čase. *Politická ekonomie*, roč. 42, č. 4, s. 441- 450.

Elektronické zdroje

ALEKSI, Ina, 2015. *Privatisation and Various Structural Reforms in Albania* [online].

Tirana: SEE LEGAL – Kalo & Associates, 2015 [cit. 9. 4. 2015]. Dostupné z:

<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCgQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.seelegal.org%2Fupload%2Fdocuments%2FAlbania%2FAlbania_Article_1.doc&ei=siEpVYCNDpDtaN_RgLgC&usg=AFQjCNFj2eijNafqWo8E-wOEePHsotrUcA&bvm=bv.90491159,d.d2s>.

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, 2015a. *Forecasts, macro data, transition indicators* [online]. London: EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, 2015 [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ebrd.com/what-we-do/economic-research-and-data/data/forecasts-macro-data-transition-indicators.html>>.

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, 2015b. *Transition indicators by sector* [online]. London: EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, 2015 [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ebrd.com/what-we-do/economic-research-and-data/data/forecasts-macro-data-transition-indicators.html>>.

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, 2015c. *Transition indicators methodology* [online]. London: EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, 2015 [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395237866249&d=&pagename=EBRD%2FContent%2FContentLayout>>.

HAGIMA, Razvan, 2014. The Transition and Privatization Processes in Romania. *CES Working paper* vol. 6, no. 3, p. 36 – 41 [online]. Iasi, 2014 [cit. 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2014_VI3_HAG.pdf>.

HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015a. *Expected years of schooling (of children) (years)* [online]. New York: HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/content/expected-years-schooling-children-years>>.

HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015b. *GNI per capita in PPP terms (constant 2011 PPP\$)* [online]. New York: HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/content/gni-capita-ppp-terms-constant-2011-ppp>>.

HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015c. *Human development index (HDI)* [online]. New York: HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>>.

HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015d. *Human development index (HDI)* [online]. New York: HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi-table>>.

HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015e. *Life expectancy at birth (years)* [online]. New York: HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/69206>>.

HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015f. *Mean years of schooling (of adults) (years)* [online]. New York: HUMAN DEVELOPMENT REPORTS, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/content/mean-years-schooling-adults-years>>.

MILLER, Jeffrey, 2006. *Evaluation of Mass Privatization in Bulgaria* [online]. Michigan: THE WILLIAM DAVIDSON INSTITUTE, March 2006 [cit. 9. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://wdi.umich.edu/files/publications/workingpapers/wp814.pdf>>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR, 2015. *Albánie. Vnitropolitická situace* [online]. Praha: MZV ČR, 2015 [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/albanie/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR, 2015. *Bulharsko. Vnitropolitická situace* [online]. Praha: MZV ČR, 2015 [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/bulharsko/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR, 2015. *Rumunsko. Vnitropolitická situace* [online]. Praha: MZV ČR, 2015 [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rumunsko/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR, 2015. *Řecko. Vnitropolitická situace* [online]. Praha: MZV ČR, 2015 [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/recko/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.

PRIVATIZATION BAROMETER, 2015a. *Database* [online]. Milano: PB, 2015 [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.privatizationbarometer.net/database.php>>.

PRIVATIZATION BAROMETER, 2015b. *Greece. Introduction* [online]. Milano: PB, 2015 [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.privatizationbarometer.net/atlas.php?id=13&mn=IN>>.

PRIVATIZATION BAROMETER, 2015c. *Greece. Legal framework* [online]. Milano: PB, 2015 [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.privatizationbarometer.net/atlas.php?id=13&mn=LF>.

PRIVATIZATION BAROMETER, 2015d. *Greece. Privatization milestones* [online]. Milano: PB, 2015 [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.privatizationbarometer.net/atlas.php?id=13&mn=PM>.

PRIVATIZATION BAROMETER, 2015e. *Greece. Statistics* [online]. Milano: PB, 2015 [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.privatizationbarometer.net/atlas.php?id=13&mn=ST>.

PROHASKA, MARIA, 2015. *Privatization in Bulgaria: Pushing Forward* [online]. Sofia: CENTER FOR THE STUDY OF DEMOCRACY, 2015. [cit. 9. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.csd.bg/artShow.php?id=10697>.

THE WORLD BANK, 2015a. *GDP per capita, PPP (constant 2011 international \$)* [online]. Washington: WB, 3. 2. 2015 [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx?isshared=true#>.

THE WORLD BANK, 2015b. *Worldwide Governance Indicators* [online]. Washington: WB, 3. 2. 2015 [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/metadataview.aspx>.

THE WORLD BANK, 2015c. *Worldwide Governance Indicators* [online]. Washington: WB, 3. 2. 2015 [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx>.

THE WORLD BANK, 2015d. *Worldwide Governance Indicators* [online]. Washington: WB, 2015 [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>.

ŽÁK, Milan a Petr VYMĚTAL, 2005. Vývoj institucí a ekonomická výkonnost. *Working paper CES VŠEM 3/2005* [online]. Praha, 2005 [cit. 4. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPNo3.pdf.

Seznam zkratek

ALB	Albánie
BGR	Bulharsko
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EMU	Evropská měnová unie
EU	Evropská unie
GRC	Řecko
HDI	Index lidského rozvoje (<i>Human Development Index</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní důchod
IRO	Organizace pro rekonstrukci podniků
NATO	Severoatlantická aliance
OTE	Hellenic Telecom Organization
PASOK	Panhelénské socialistické hnutí
PPP	Parita kupní síly (<i>Purchasing Power Parity</i>)
ROM	Rumunsko
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
UNRRA	Správa spojených národů pro pomoc a obnovu
WB	Světová banka
WTO	Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne ..5.5.2015....

.....*Hajdušková*.....

Marie Hajdušková

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Mapa vybraných balkánských zemí
- Příloha č. 2 Cenová liberalizace
- Příloha č. 3 Obchod a devizový systém
- Příloha č. 4 Restrukturalizace vlády a podnikání
- Příloha č. 5 Politika hospodářské soutěže
- Příloha č. 6 Velká privatizace
- Příloha č. 7 Malá privatizace
- Příloha č. 8 Celkový počet privatizovaných podniků v Řecku
- Příloha č. 9 Celkové příjmy z privatizace v mil. USD v Řecku
- Příloha č. 10 HDP na obyvatele v paritě kupní síly (int. USD) ve stálých cenách
- Příloha č. 11 Tempo růstu reálného HDP/ob. (%)
- Příloha č. 12 Index lidského rozvoje (HDI)
- Příloha č. 13 Očekávaná délka života při narození
- Příloha č. 14 Průměrná doba vzdělání
- Příloha č. 15 Očekávaná doba vzdělání
- Příloha č. 16 HND na obyvatele v paritě kupní síly
- Příloha č. 17 Kvalita právního řádu (percentily)
- Příloha č. 18 Kvalita demokracie (percentily)
- Příloha č. 19 Kontrola korupce (percentily)
- Příloha č. 20 Efektivita vlády
- Příloha č. 21 Politická stabilita a absence násilí
- Příloha č. 22 Regulační zatížení

Příloha č. 23 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Albánii

Příloha č. 24 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Bulharsku

Příloha č. 25 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Rumunsku

Příloha č. 26 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Řecku

Přílohy

Příloha č. 1 Mapa vybraných balkánských zemí

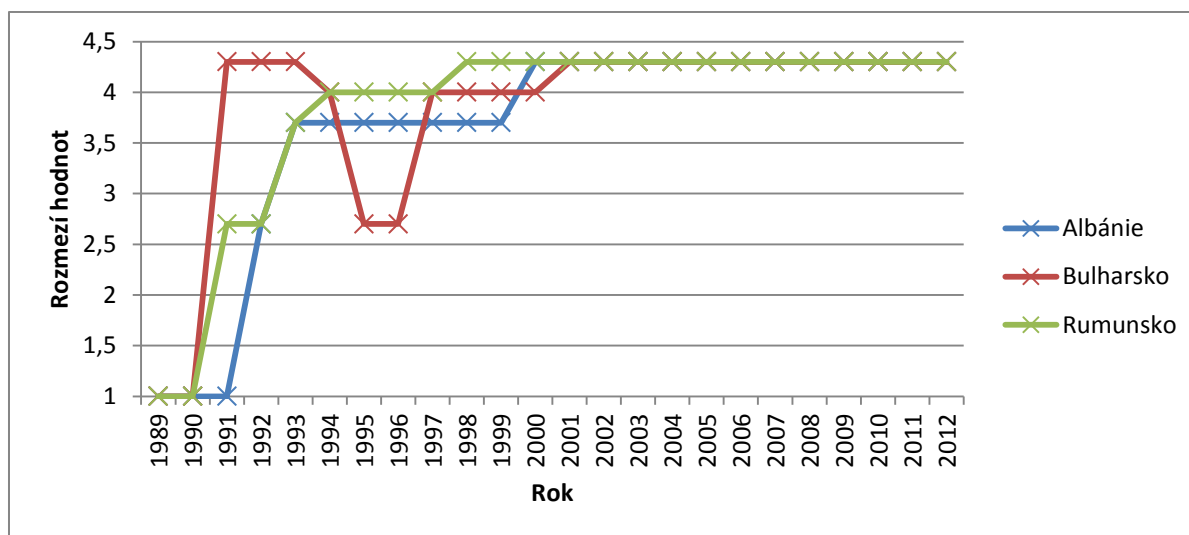

Zdroj: zpracování vlastní

Příloha č. 2 Cenová liberalizace (Price liberalisation)

Pokud je země označena následujícím hodnocením, týkajícím se cenové liberalizace, jsou země v následujících fázích pokroku (EBRD, 2015c):

- 1 - většina cen je pod kontrolou vlády,
- 2 - dochází k růstu správy cen a zadávání veřejných zakázek za netržní ceny u většiny kategorií výrobků,
- 3 - významný pokrok v liberalizaci cen, ale počet veřejných zakázek poskytovaných za netržní ceny zůstává značný,
- 4 - komplexní liberalizace cen, zadávání veřejných zakázek za netržní ceny je z velké části vyřazeno, a jen malý počet regulovaných cen zůstává i nadále,
- 4+ - kompletní cenová liberalizace bez cenové regulace, mimo bydlení, dopravu a přirozené monopoly, což jsou standardy typické ve vyspělých průmyslových ekonomikách.

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Albánie	1,0	1,0	1,0	2,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Bulharsko	1,0	1,0	4,3	4,3	4,3	4,0	2,7	2,7
Rumunsko	1,0	1,0	2,7	2,7	3,7	4,0	4,0	4,0

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Albánie	3,7	3,7	3,7	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Bulharsko	4,0	4,0	4,0	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3
Rumunsko	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

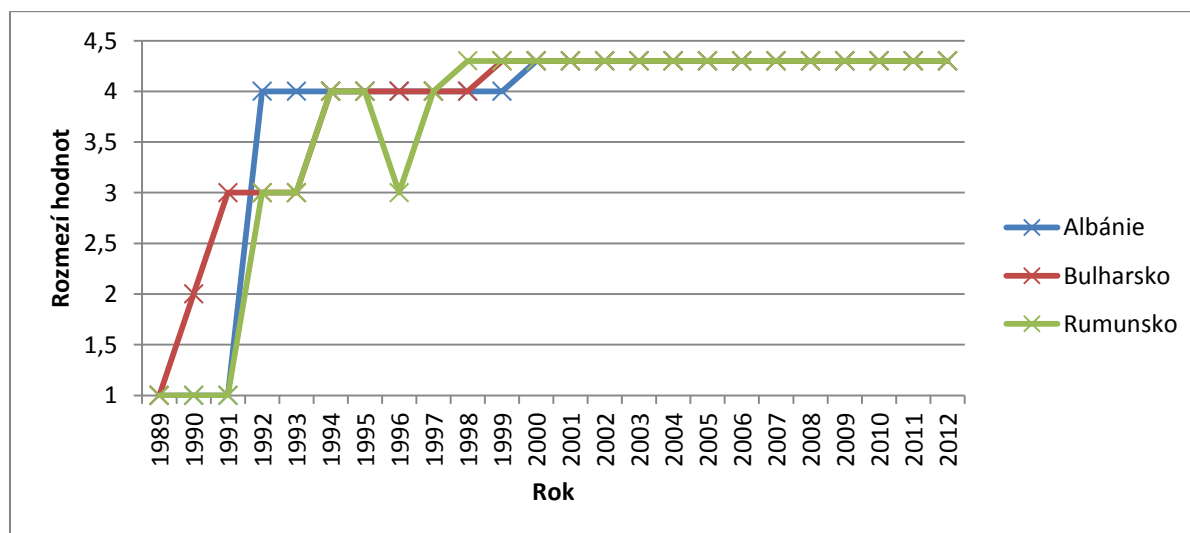
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Bulharsko	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Rumunsko	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 3 Obchod a devizový systém (Trade and foreign exchange system)

Pokud je země označena následujícím hodnocením, týkajícím se obchodu a devizového systému, jsou země v následujících fázích pokroku (EBRD, 2015c):

- 1 - v zemi jsou rozsáhlé kontroly vývozu a dovozu, nebo je velmi omezený legitimní přístup k cizí měně,
- 2 - liberalizace v oblasti některých dovozních a vývozních kontrol, v zásadě téměř plná směnitelnost běžného účtu, devizový režim ale není plně transparentní (případně existuje více směnných kurzů),
- 3 - odstranění téměř všech kvantitativních a administrativních omezení vývozu a dovozu,
- 4 - odstranění všech kvantitativních a administrativních omezení vývozu, dovozu (kromě zemědělství) a všech významných vývozních cel, plná směnitelnost běžného účtu,
- 4+ - odstranění většiny celních překážek a členství ve WTO, což jsou standardy typické ve vyspělých průmyslových ekonomikách.

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Albánie	1,0	1,0	1,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Bulharsko	1,0	2,0	3,0	3,0	3,0	4,0	4,0	4,0
Rumunsko	1,0	1,0	1,0	3,0	3,0	4,0	4,0	3,0

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Albánie	4,0	4,0	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Bulharsko	4,0	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Rumunsko	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

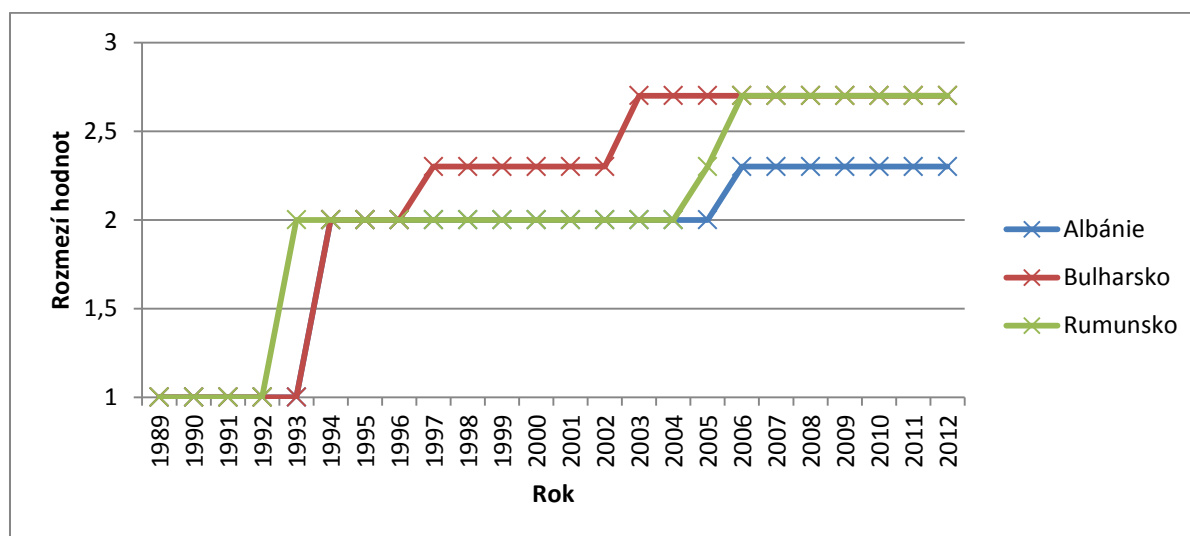
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Bulharsko	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Rumunsko	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 4 Restrukturalizace vlády a podnikání (Governance and enterprise restructuring)

Pokud je země označena následujícím hodnocením, týkajícím se restrukturalizace vlády a podnikání, jsou země v následujících fázích pokroku (EBRD, 2015c):

- 1 - je zavedeno měkké rozpočtové omezení (dotační politiky oslabující finanční disciplínu na podnikové úrovni) a několik dalších reforem na podporu podnikového řízení,
- 2 - jsou zavedeny středně těsné úvěry a dotační politika, ale dochází k slabému vymáhání práva a k zajištění malého množství opatření, jejichž cílem je posílení hospodářské soutěže a řízení podniků,
- 3 - v zemi dochází k významným jednáním k upevnění rozpočtových omezení a k účinnému prosazování podnikového řízení,
- 4 - podstatná zlepšení správy a řízení společnosti a uskutečnění nových důležitých investic na úrovni podniků,
- 4+ - probíhají efektivní podnikové kontroly vykonávané prostřednictvím domácích finančních institucí a trhů, které podporují restrukturalizaci, což jsou standardy typické ve vyspělých průmyslových ekonomikách.

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Albánie	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	2,0	2,0
Bulharsko	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	2,0	2,0
Rumunsko	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	2,0	2,0	2,0

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Albánie	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Bulharsko	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,7	2,7
Rumunsko	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0

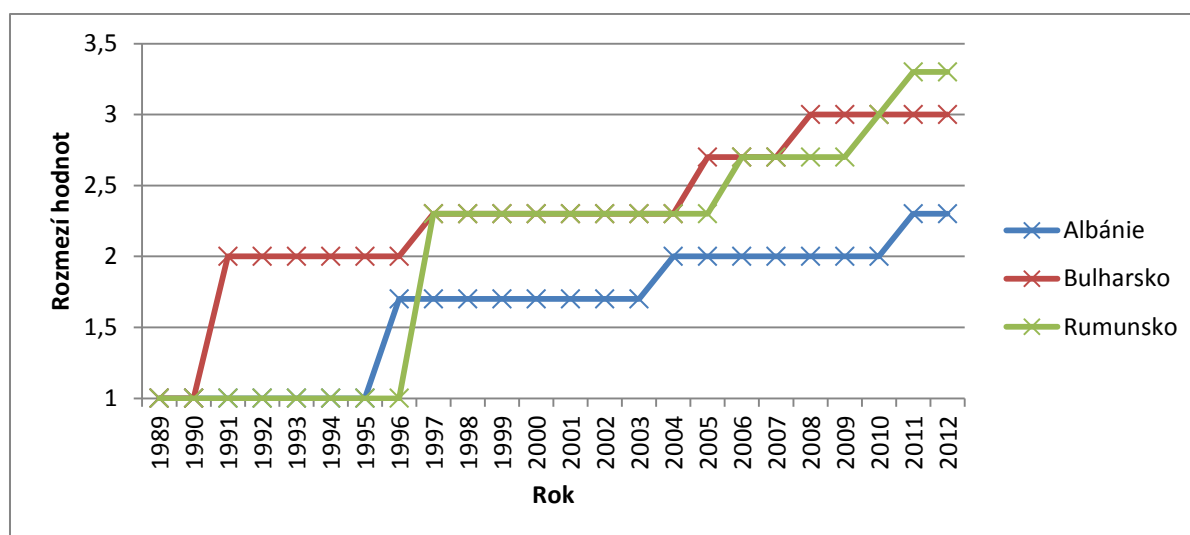
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Bulharsko	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Rumunsko	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 5 Politika hospodářské soutěže (Competition policy)

Pokud je země označena následujícím hodnocením, týkajícím se politiky hospodářské soutěže, jsou země v následujících fázích pokroku (EBRD, 2015c):

- 1 - neexistuje žádná legislativa hospodářské soutěže a institucí,
- 2 - je zavedena legislativa pro politiku hospodářské soutěže a instituce, určité snížení vstupních omezení dominantních firem,
- 3 - dochází k prosazování některých opatření ke snížení zneužívání tržní síly a na podporu konkurenčního prostředí, podstatné je snížení vstupních omezení,
- 4 - v zemi se užívají významná opatření ke snížení zneužívání tržní síly a na podporu konkurenčního prostředí,
- 4+ - efektivní prosazování politiky hospodářské soutěže, typický je neomezený vstup na většinu trhů, což jsou standardy typické ve vyspělých průmyslových ekonomikách.

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Albánie	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,7
Bulharsko	1,0	1,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Rumunsko	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Albánie	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	2,0
Bulharsko	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Rumunsko	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,3	2,3
Bulharsko	2,7	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Rumunsko	2,3	2,7	2,7	2,7	2,7	3,0	3,3	3,3

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 6 Velká privatizace

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Albánie	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	2,3
Bulharsko	1,0	1,0	1,0	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0
Rumunsko	1,0	1,0	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,7

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Albánie	2,3	2,3	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0	3,0
Bulharsko	3,0	3,0	3,0	3,7	3,7	3,7	3,7	4,0
Rumunsko	2,7	2,7	2,7	3,0	3,3	3,3	3,3	3,7

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	3,0	3,0	3,0	3,3	3,7	3,7	3,7	3,7
Bulharsko	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Rumunsko	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 7 Malá privatizace

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Albánie	1,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,0	4,0	4,0
Bulharsko	1,0	1,0	1,0	1,0	1,7	2,0	3,0	3,0
Rumunsko	1,0	1,0	1,0	2,0	2,0	2,3	2,7	3,0

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Albánie	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Bulharsko	3,0	3,0	3,3	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Rumunsko	3,3	3,3	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Bulharsko	3,7	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Rumunsko	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7

Zdroj: EBRD, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 8 Celkový počet privatizovaných podniků v Řecku

Rok	Veřejné nabídky	Soukromé prodeje	Počet transakcí celkem
1991	0	5	5
1992	0	4	4
1993	1	1	2
1994	0	0	0
1995	0	0	0
1996	1	0	1
1997	2	2	4
1998	5	2	7
1999	6	4	10
2000	4	1	5
2001	4	2	6
2002	3	1	4
2003	4	1	5
2004	1	2	3
2005	2	0	2
2006	2	1	3
2007	2	0	2
2008	0	2	2
2009	0	5	5
2010	0	0	0
2011	1	3	4
2012	0	0	0
Celkem	38	36	74

Zdroj: Privatization Barometer, 2015e, zpracování vlastní

Příloha č. 9 Celkové příjmy z privatizace v mil. USD v Řecku

Rok	Veřejné nabídky (mil. USD)	Soukromé prodeje (mil. USD)	Hodnota transakcí celkem (mil. USD)
1991	0,00	44,77	44,77
1992	0,00	1 220,43	1 220,43
1993	12,20	31,36	43,56
1994	0,00	0,00	0,00
1995	0,00	0,00	0,00
1996	430,90	0,00	430,90
1997	1 202,60	100,42	1 303,02
1998	1 835,10	132,72	1 967,82
1999	2 455,20	760,57	3 215,77
2000	1 126,20	35,13	1 161,33
2001	500,80	26,24	527,04
2002	1 389,60	15,75	1 405,35
2003	2 063,30	384,19	2 447,49
2004	725,50	391,74	1 117,24
2005	2 555,48	0,00	2 555,48
2006	1 214,33	2 233,99	3 448,32
2007	2 187,09	0,00	2 187,09
2008	0,00	4 984,00	4 984,00
2009	0,00	2 839,96	2 839,96
2010	0,00	0,00	0,00
2011	1 778,00	1 022,35	2 800,35
2012	0,00	0,00	0,00
Celkem	19 476,30	14 223,61	33 699,91

Zdroj: Privatization Barometer, 2015e, zpracování vlastní

Příloha č. 10 HDP na obyvatele v paritě kupní síly (int. USD) ve stálých cenách

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Albánie	4349,8	3081,3	2876,8	3172,3	3456,7	3940,8	4326,2	3909,3
Bulharsko	9333,3	8630,1	8088,9	8033,0	8206,8	8479,2	8659,5	8617,5
Rumunsko	11449,3	10059,4	9253,3	9405,9	9793,6	10516,1	10969,2	10329,5
Řecko	21298,0	21745,5	21657,9	21116,5	21360,3	21641,9	22125,8	22968,9

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Albánie	4433,6	4912,4	5304,7	5722,2	5912,6	6286,2	6699,2	7119,3
Bulharsko	8975,6	8516,4	9075,4	9596,2	10219,6	10828,8	11602,1	12358,5
Rumunsko	9855,2	9752,2	9969,9	10684,2	11429,3	12105,4	13285,5	13941,1
Řecko	23772,0	24395,3	25282,1	26144,8	26893,1	28588,2	29902,5	30067,8

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	7537,5	8055,9	8747,2	9129,2	9559,2	9897,2	10157,2	10405,4
Bulharsko	13228,0	14429,8	15367,7	14691,8	14885,7	15278,4	15442,8	15695,0
Rumunsko	15246,3	16441,8	18032,4	16947,0	16887,8	17362,9	17485,7	18200,3
Řecko	31716,2	32735,0	32521,3	31090,2	29484,9	26944,5	25242,7	24539,5

Zdroj: WB, 2015a, zpracování vlastní

Příloha č. 11 Tempo růstu reálného HDP/ob. (%)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Albánie		-29,2	-6,6	10,3	9,0	14,0	9,8	-9,6
Bulharsko		-7,5	-6,3	-0,7	2,2	3,3	2,1	-0,5
Rumunsko		-12,1	-8,0	1,6	4,1	7,4	4,3	-5,8
Řecko		2,1	-0,4	-2,5	1,2	1,3	2,2	3,8

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Albánie	13,4	10,8	8,0	7,9	3,3	6,3	6,6	6,3
Bulharsko	4,2	-5,1	6,6	5,7	6,5	6,0	7,1	6,5
Rumunsko	-4,6	-1,0	2,2	7,2	7,0	5,9	9,7	4,9
Řecko	3,5	2,6	3,6	3,4	2,9	6,3	4,6	0,6

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	5,9	6,9	8,6	4,4	4,7	3,5	2,6	2,4
Bulharsko	7,0	9,1	6,5	-4,4	1,3	2,6	1,1	1,6
Rumunsko	9,4	7,8	9,7	-6,0	-0,3	2,8	0,7	4,1
Řecko	5,5	3,2	-0,7	-4,4	-5,2	-8,6	-6,3	-2,8

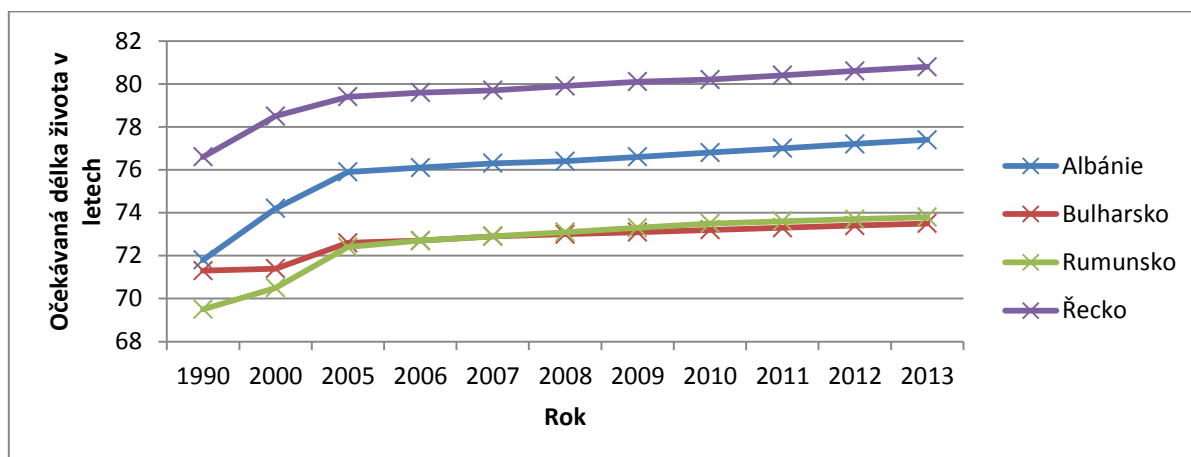
Zdroj: zpracování vlastní

Příloha č. 12 Index lidského rozvoje (HDI)

	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	0,609	0,655	0,689	0,694	0,699	0,703	0,705	0,708	0,714	0,714	0,716
Bulharsko	0,696	0,714	0,749	0,753	0,759	0,766	0,767	0,773	0,774	0,776	0,777
Rumunsko	0,703	0,706	0,750	0,759	0,769	0,781	0,781	0,779	0,782	0,782	0,785
Řecko	0,749	0,798	0,853	0,859	0,857	0,858	0,858	0,856	0,854	0,854	0,853

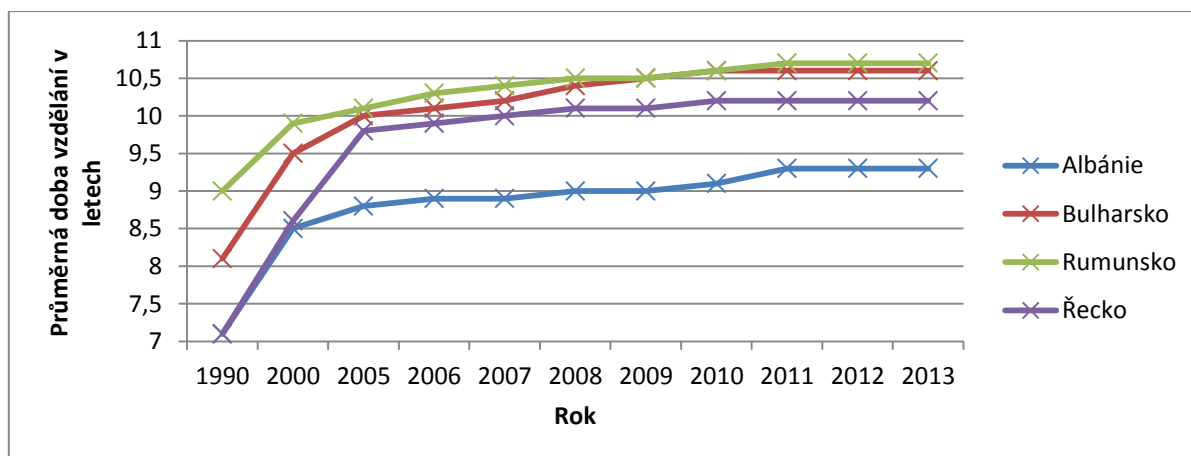
Zdroj: HDR, 2015d, zpracování vlastní

Příloha č. 13 Očekávaná délka života při narození

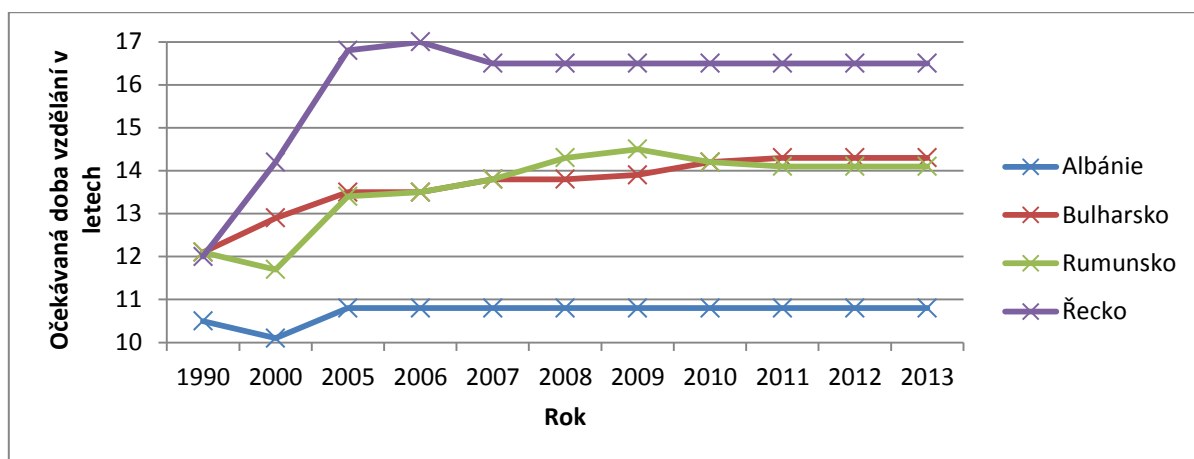
Zdroj: HDR, 2015e, zpracování vlastní

Příloha č. 14 Průměrná doba vzdělání

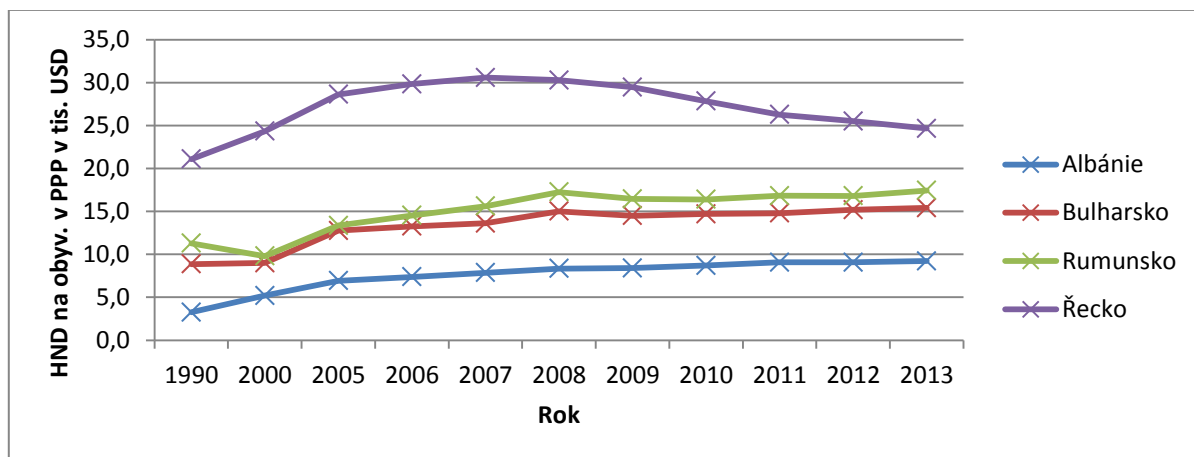
Zdroj: HDR, 2015f, zpracování vlastní

Příloha č. 15 Očekávaná doba vzdělání

Zdroj: HDR, 2015a, zpracování vlastní

Příloha č. 16 HND na obyvatele v paritě kupní síly

Zdroj: HDR, 2015b, zpracování vlastní

Příloha č. 17 Kvalita právního řádu (percentily)

	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Albánie	20,1	11,0	10,5	21,1	21,5	26,3	25,8
Bulharsko	34,9	37,3	44,0	49,8	46,4	49,3	47,8
Rumunsko	49,8	48,8	45,9	45,9	45,0	47,4	46,9
Řecko	81,8	71,8	73,2	71,3	73,7	79,4	73,2

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	27,8	27,8	32,7	36,5	40,8	39,0	35,1	35,5
Bulharsko	50,7	52,2	50,5	53,1	51,7	50,7	51,2	51,2
Rumunsko	51,2	51,7	53,8	55,5	56,4	56,8	55,9	56,4
Řecko	72,2	74,2	75,5	67,3	66,8	67,1	63,5	63,5

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Příloha č. 18 Kvalita demokracie (percentily)

	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Albánie	24,5	36,1	40,4	47,6	48,6	50,5	52,9
Bulharsko	61,5	59,6	60,1	62,0	63,0	64,9	65,4
Rumunsko	58,2	59,1	61,5	58,7	55,8	60,6	61,5
Řecko	76,0	82,2	77,9	76,4	83,7	85,1	81,3

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	49,5	51,4	53,8	53,6	53,6	52,6	50,2	51,2
Bulharsko	63,9	68,3	64,9	64,9	64,5	61,0	58,8	58,3
Rumunsko	63,0	63,9	62,0	60,7	59,7	57,7	57,8	57,3
Řecko	77,4	76,4	73,6	73,0	73,5	70,9	67,3	67,3

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Příloha č. 19 Kontrola korupce (percentily)

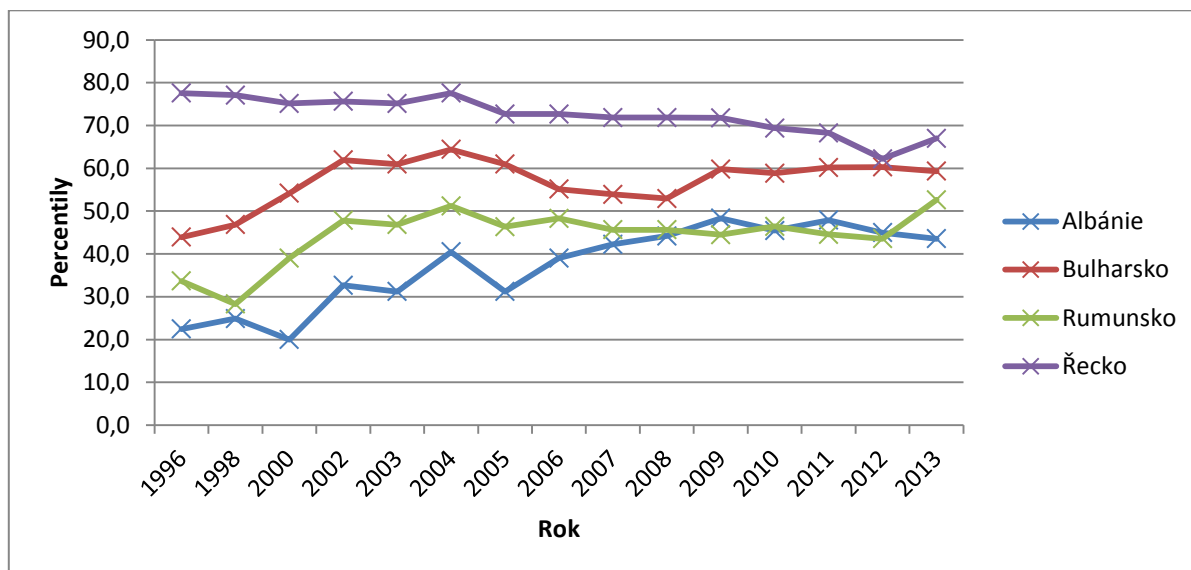
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Albánie	11,7	13,7	22,0	25,9	25,9	27,3	26,3
Bulharsko	25,9	47,3	51,7	51,7	55,1	58,0	57,1
Rumunsko	49,3	30,2	39,5	42,9	47,3	49,3	49,8
Řecko	65,9	83,9	78,0	69,3	69,3	71,2	66,3

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	22,4	29,6	35,0	37,8	36,7	28,9	26,8	25,8
Bulharsko	55,6	52,4	47,1	51,2	52,4	53,1	52,2	49,8
Rumunsko	53,7	54,4	55,3	50,7	51,9	55,5	50,7	52,6
Řecko	68,3	64,6	61,2	59,3	54,3	55,9	51,2	55,5

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Příloha č. 20 Efektivita vlády

Efektivita vlády zachycuje vnímání kvality veřejných služeb a míru jejich nezávislosti na politických tlacích. Dále pak kvalitu vytváření a provádění politik (WB, 2015b).

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

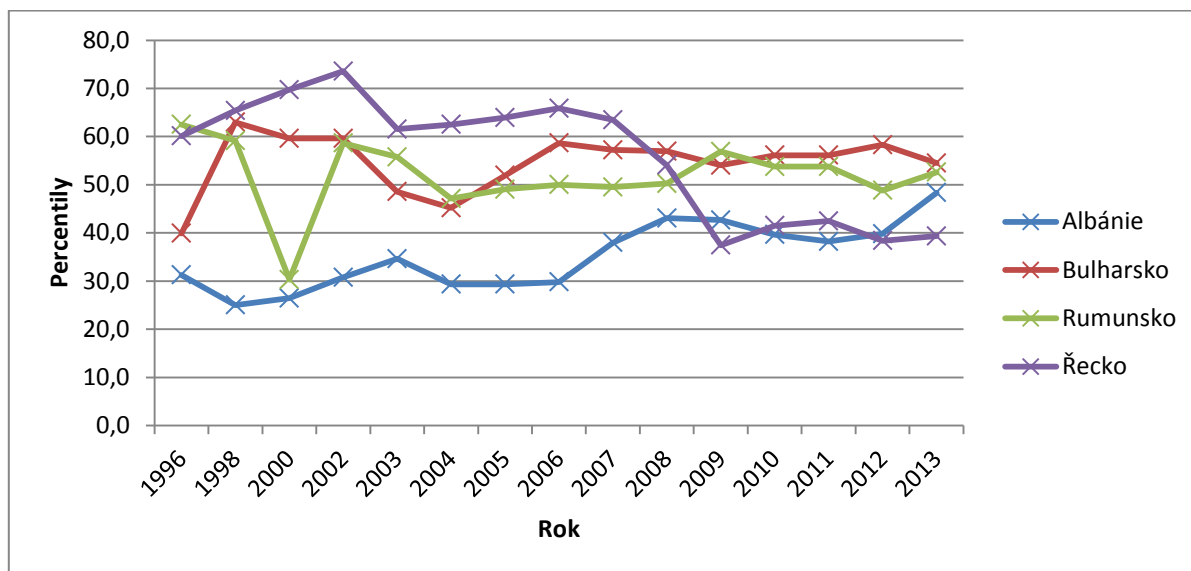
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Albánie	22,4	24,9	20,0	32,7	31,2	40,5	31,2
Bulharsko	43,9	46,8	54,1	62,0	61,0	64,4	61,0
Rumunsko	33,7	28,3	39,0	47,8	46,8	51,2	46,3
Řecko	77,6	77,1	75,1	75,6	75,1	77,6	72,7

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	39,0	42,2	44,2	48,3	45,5	47,9	45,0	43,5
Bulharsko	55,1	53,9	52,9	59,8	58,9	60,2	60,3	59,3
Rumunsko	48,3	45,6	45,6	44,5	46,4	44,5	43,5	52,6
Řecko	72,7	71,8	71,8	71,8	69,4	68,2	62,2	67,0

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Příloha č. 21 Politická stabilita a absence násilí

Politická stabilita a absence násilí zachycuje vnímání pravděpodobnosti, že vláda bude destabilizována nebo svržena neústavními nebo násilnými prostředky, včetně politicky motivovaného násilí a terorismu (WB, 2015b).

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

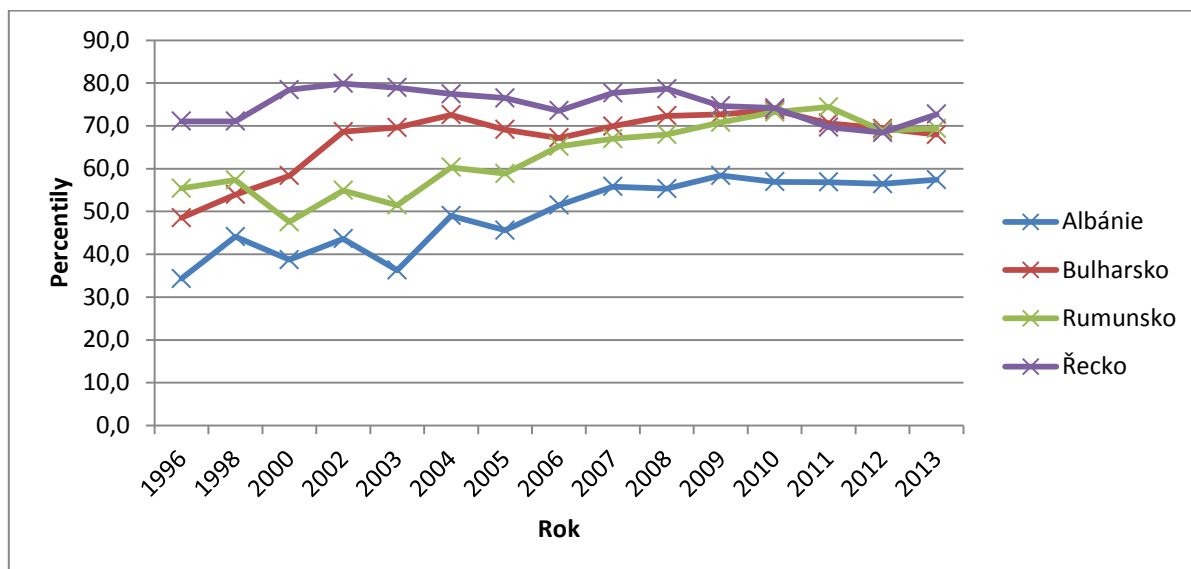
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Albánie	31,3	25,0	26,4	30,8	34,6	29,3	29,3
Bulharsko	39,9	63,0	59,6	59,6	48,6	45,2	51,9
Rumunsko	62,5	59,1	30,3	58,7	55,8	47,1	49,0
Řecko	60,1	65,4	69,7	73,6	61,5	62,5	63,9

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	29,8	38,0	43,1	42,7	39,6	38,2	39,8	48,3
Bulharsko	58,7	57,2	56,9	54,0	56,1	56,1	58,3	54,5
Rumunsko	50,0	49,5	50,2	56,9	53,8	53,8	48,8	52,6
Řecko	65,9	63,5	54,1	37,4	41,5	42,5	38,4	39,3

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Příloha č. 22 Regulační zatížení

Ukazatel regulačního zatížení zachycuje vnímání schopnosti vlády formulovat a provádět vhodné politiky a takové právní předpisy, které by umožňovaly a podporovaly rozvoj soukromého sektoru (WB, 2015b).

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Albánie	34,3	44,1	38,7	43,6	36,3	49,0	45,6
Bulharsko	48,5	53,9	58,3	68,6	69,6	72,5	69,1
Rumunsko	55,4	57,4	47,5	54,9	51,5	60,3	58,8
Řecko	71,1	71,1	78,4	79,9	78,9	77,5	76,5

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Albánie	51,5	55,8	55,3	58,4	56,9	56,9	56,5	57,4
Bulharsko	67,2	69,9	72,3	72,7	73,7	70,6	69,4	67,9
Rumunsko	65,2	67,0	68,0	70,8	73,2	74,4	68,9	69,4
Řecko	73,5	77,7	78,6	74,6	74,2	69,7	68,4	72,7

Zdroj: WB, 2015c, zpracování vlastní

Příloha č. 23 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Albánii

	Kvalita právního řádu x	HDP/ob. y
1996	-0,933	4326,2
1998	-1,203	4433,6
2000	-1,244	5304,7
2002	-0,922	5912,6
2003	-0,877	6286,2
2004	-0,757	6699,2
2005	-0,805	7119,3
2006	-0,730	7537,5
2007	-0,699	8055,9
2008	-0,637	8747,2
2009	-0,533	9129,2
2010	-0,436	9559,2
2011	-0,485	9897,2
2012	-0,569	10157,2
2013	-0,574	10405,4

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

Příloha č. 24 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Bulharsku

	Kvalita právního řádu x	HDP/ob. y
1996	-0,457	8659,5
1998	-0,364	8975,6
2000	-0,230	9075,4
2002	-0,096	10219,6
2003	-0,194	10828,8
2004	-0,127	11602,1
2005	-0,160	12358,5
2006	-0,139	13228,0
2007	-0,105	14429,8
2008	-0,160	15367,7
2009	-0,074	14691,8
2010	-0,104	14885,7
2011	-0,137	15278,4
2012	-0,124	15442,8
2013	-0,137	15695,0

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

Příloha č. 25 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Rumunsku

	Kvalita právního řádu x	HDP/ob. y
1996	-0,018	10969,2
1998	-0,107	9855,2
2000	-0,187	9969,9
2002	-0,269	11429,3
2003	-0,227	12105,4
2004	-0,179	13285,5
2005	-0,172	13941,1
2006	-0,136	15246,3
2007	-0,110	16441,8
2008	-0,014	18032,4
2009	0,034	16947,0
2010	0,036	16887,8
2011	0,048	17362,9
2012	0,020	17485,7
2013	0,106	18200,3

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní

Příloha č. 26 Vztah ekonomické výkonnosti a kvality právního řádu v Řecku

	Kvalita právního řádu x	HDP/ob. y
1996	0,976	22125,8
1998	0,714	23772,0
2000	0,822	25282,1
2002	0,711	26893,1
2003	0,800	28588,2
2004	0,917	29902,5
2005	0,776	30067,8
2006	0,859	31716,2
2007	0,840	32735,0
2008	0,836	32521,3
2009	0,619	31090,2
2010	0,605	29484,9
2011	0,548	26944,5
2012	0,393	25242,7
2013	0,438	24539,5

Zdroj: WB, 2015c, WB, 2015a, zpracování vlastní